

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 176 - מרחשוון-כסלו התשס"ח

עריכה: הרב אריה וינברגר

ייעוץ: חנה תובל מרמלשטיין

עיצוב עטיפה, סדר וגרפיקה: סטודיו "שושנה שחר"

הוצאה לאור: מחלקת הפירסומים, משרד החינוך

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך

רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit

© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, חשוון-כסלו התשס"ח

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודשי מרחשוון-כסלו
15	בדרך האתרים - מס' 19 - ד"ר עמנואל בן נאה
18	חומר עיוני למדריכה
	שאלת גשמים - הברכה בחודש מרחשוון בארץ-ישראל - ד"ר אברהם גוטליב
21	דינים - מדיני חנוכה
23	לוח המודעות מס' 158 - תשבץ מרחשוון-כסלו - שילה הרשושנים
24	פסיפס קהילות ישראל - יהודי יוון - חלק ב' - שמחה סיאני
30	פעולות
30	א. פעילות ליי"א במרחשוון - יום פטירתה של רחל אמנו
31	ב. חג החנוכה
38	ג. שנת השמיטה
43	ד. אקטואליה ביהדות
47	ה. פרשיות החודש
50	מלאכות יד - מלכה אהרונסון
56	חומר עזר
	פתרונות לחידונים פסוק פסוקך, הוא-היא, מדברי חכמים, חנוכות עולם,
58	מן המקרא, תפוזרת מונחי חנוכה

תאריכים ומאורעות בחודשי מרחשוון-כסלו

(אירועים ואתרים)

חודש מרחשוון

הקדמה

חודש חשוון הוא החודש השמיני למניין החודשים מניסן, והחודש השני למניין החודשים מתשרי. את השם מרחשוון הסבירו בשני אופנים: א) המילה "מר" (טיפה) באה לציין את הטיפות הראשונות של הגשם היורדות בחודש זה; ב) מרחשוון - חודש "מר" שאין בו חגים.

מזל החודש - עקרב - בתקופה זו העולם צמא למים כמו עקרב צמא למים.

אירועים

ז במרחשוון - בארץ-ישראל שואלים על גשמים.

בברכת השנים שבתפילת העמידה אומרים החל מיום ז במרחשוון "ותן טל ומטר לברכה", לפי נוסח האשכנזים; לפי נוסח הספרדים אומרים "ברך עלינו...". משמיני עצרת וע ז' במרחשוון מזכירים גבורות גשמים - משיב הרוח ומוריד הגשם בברכת תחיית המתים - שהוא דרך שבח למקום ובז' במרחשוון לאחר שכבר הספיק להגיע האחרון שבישראל מעולי הרגלים לנהר פרת מתחילים גם לשאול ולהתפלל ולבקש על הגשמים.

יא במרחשוון (על פי המסורת). רחל אמנו נפטרה ב-יא במרחשוון ונקברה בדרך אפרתה, היא בית לחם. על פי המסורת יעקב אבינו קבר אותה על אם הדרך, כדי שתתפלל על בניה היוצאים לגלות (בראשית רבא כב ופסיקתא איכה רבתי).

נשים עקרות נוהגות לפקוד את הקבר ולהתפלל לפרי בטן.

המיבנה המפורסם נבנה בשנת 1841 הודות לזכיון מיוחד שקיבל משה מונטיפיורי מהשולטן התורכי. המיבנה חודש מספר פעמים ושוף שוב ביסודיות במימון של מונטיפיורי ויהודי בומביי (ראה אתרים באזור בית-אל).

יב במרחשוון תשנ"ו (1995) - יום הירצחו של ראש ממשלת ישראל יצחק רבין. רמטכ"ל מלחמת ששת הימים, חותם הסכמי שלום עם ממלכת ירדן ואש"ף וחתן פרס נובל לשלום לשנת 1994 (היה בן 73 בהירצחו).

ישראל כולה הוכתה בהלם ואבל לאומי הוכרז במדינה. יותא ממיליון אנשים עברו על פני

ארונו של ראש הממשלה שהוצב ברחבת הכנסת, עשרות אלפי בני נוער הגיעו במהלך ימי האבל לכיכר מלכי ישראל, הדליקו נרות נשמה, הביעו את סערת רוחם בכתובות על הקירות ושרו חרישית לזכרו של ראש הממשלה. בתום השבעה הוסב שמה של כיכר מלכי ישראל לכיכר רבין.

הרצח העלה על פני השטח את הקיטוב החריף בציבור הישראלי. ראשי הימין, ביניהם חברי כנסת רבים, הואשמו בהסתה פרועה שהובילה למעשה הנתעב. אנשי ימין נעצרו ורבני התנחלויות נחקרו בחשד שנתנו הכשר לרצח.

אירוע קשה זה נתן תנופה לעריכת חשבון נפש בשכבות רבות בעם, על אלימות מחד גיסא וסובלנות מאידך גיסא.

טז במרחשוון תרצ"ט (1938) - פוגרום ליל הבדולח.

התקופה שלפני ליל הבדולח התאפיינה בחוסר שביעות רצון בקרב ההנהגה הנאצית מהקצב האיטי של הגירת היהודים מגרמניה. היהודים כבר הוצאו מן החיים הכלכליים והחברתיים, כבר נדחו ממעמד של בני אנוש ועריכת פוגרום הייתה רק עניין של זמן.

ההזדמנות הגיעה כאשר הרשל גרינשפן, צעיר יהודי שלמד בפריז, ירה במזכיר הראשון בשגרירות גרמניה, בתגובה על גירוש הוריו, ויהודים רבים נוספים לפולין.

ההתנקשות עוררה זעם רב ועיתוני המפלגה הנאצית, בהכוונת שר התעמולה גבלס, תקפו את היהודים.

כבר באותו הלילה היו התארגנויות מקומיות של כנופיות פורעים ששרפו בתי כנסת ופגעו ביהודים וברכושם.

למחרת מת המזכיר פון-ראט וניתן האות לפוגרום יזום.

בית הכנסת בברלין לאחר ליל הבדולח

ליל הבדולח התרחש ביום השנה הכפול לפוטש במרתף הבירה (1923) ומהפכת נובמבר (1918), שהנם ימים חשובים בלוח הנאצי. כדי לציין נתקבצו חברי המפלגה מכל רחבי הרייך. הפוגרום תואר כהתפרצות ספונטנית, אך למעשה היה מתוכנן מלמעלה. נהרסו כמעט כל בתי הכנסת בגרמניה, חוללו בתי קברות ונופצו חלונות בתי עסק יהודיים, מאות יהודים נרצחו או נפצעו, יותר משלושים אלף יהודים נעצרו ונשלחו למחנות ריכוז. בהוראה מגבוה נמנעה המשטרה להפריע לפורעים או להחזיר את הסדר על כנו. השריפות כובו רק במקומות שבהם הייתה סכנת התפשטות לבתיהם ורכושם של לא-יהודים. בעולם הרחב נשמעו גינויים חריפים ומספר מדינות החליטו לנתק את קשריהן הדיפלומטיים, אך סך הכול התגובה לא הייתה נחושה ומשמעותית. הגרמנים הבינו זאת ובכך נסללה הדרך להשמדת יהודי אירופה.

יז במרחשוון תרע"ח (1917) - ממשלת בריטניה פירסמה את הצהרת בלפור. הצהרת בלפור היא כינוי המקובל למסמך שנחתם בידי שר החוץ הבריטי ארתור גיימס בלפור ב-2 בנובמבר 1917, ועיקר הכרזה לפיה בריטניה תתמוך בהקמת בית לאומי ליהודים בארץ-ישראל. הצהרת בלפור אשר נמסרה לידי של הלורד וולטר רוטשילד, ניתנה בעיקבות הצעה שהוגשה לממשלת בריטניה על ידי ד"ר חיים וייצמן בשיתוף עם ההנהגה הציונית בבריטניה. הצעתו של וייצמן כללה את הדרישה להכיר בזכות העם היהודי על ארץ-ישראל ובזכותם של יהודים לעלות אליה, וכן להעניק מעמד מוכר למוסדות התנועה הציונית בארץ-ישראל. ההצהרה כללה הכרה בהקמת בית לאומי ליהודים בארץ-ישראל והכרה בתנועה הציונית כמייצג שאיפות אלה. הצהרת בלפור הייתה ההישג המדיני המשמעותי הראשון של התנועה הציונית.

כד במרחשוון תשי"ז (1956) - מבצע סיני. מבצע סיני - הנקרא גם "מבצע קדש", "מערכת סיני" ו"מלחמת סיני" - נערך בסתיו 1956. תוך שמונה ימים כבשה ישראל את כל חצי האי סיני ואת רצועת עזה, והביסה תבוסה מלאה את הצבא המצרי, שאיים עליה בשנים הקודמות וכן חסם את מיצרי טיראן לשייטת ישראל.

ישראל פעלה בתיאום עם בריטניה ועם צרפת, שהיה להן חשבון משלהן עם נשיא מצרים, נאצר, שהלאים מספר חודשים לפני כן את תעלת סואץ. הכוחות הצרפתיים והבריטיים פלשו לאזור התעלה לאחר שהפעולה הישראלית כבר הייתה קרובה לסופה; אך בניגוד לה - הם נכשלו. לא עלה בידן להפיל את נאצר או להשתלט על תעלת סואץ. הן חשפו את עצמן ללחץ בינלאומי כבד ואיבדו הרבה מיוקרתן בעולם הערבי ובמקומות אחרים.

הניצחון הישראלי היה סוחף. הצבא המצרי התפורר ואלפי חיילים וקצינים מצרים נסו מערבה, לעבר תעלת סואץ, כשהם מותירים אחריהם את נעליהם בדיונות של מדבר סיני. חמשת אלפים שבויים מצרים נפלו בידי צה"ל, בעוד שבידי המצרים היה רק שבוי ישראלי אחד - טייס שמטוסו הופל.

מבחינתה של ישראל הושגו יעדיה הישירים - חצי האי סיני נכבש כולו וצה"ל הוכיח את כוחו כזרוע המגן של מדינת ישראל.

ישראל אולצה לסגת מסיני, אך בעיקבות המבצע וכניסת חיל האוו"ם לחצי האי ולרצועת עזה, נפתחו מיצרי טיראן לשייטת ישראלית והגבול הדרומי היה שקט עד למלחמת ששת הימים (1967).

חיילים מצרים באלפים רוכזו
במחנות שבויים בישראל

על פי הספר "50 על 50", מרדכי נאור, עם עובד, משרד הבטחון ההוצאה לאור

אתרים

כ במרחשוון תשל"ח (1979) - נוסדה בית-אל.

בית-אל מופיעה כבר בראשית ההיסטוריה של עם ישראל כעיר מרכזית ומקודשת במסעיהם של אבות האומה. כאן, ממזרח לבית-אל, הקים אברהם אבינו מזבח, וכאן הוא קרא לראשונה בשם ה': "ויעתק משם ההרה מקדם לבית-אל, ויט אהלה בית-אל מים והעי מקדם, ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה' " (בראשית יב, ח). מכאן התחיל אברהם אבינו להפיץ בעולם את האמונה בבורא לפני כשלושת אלפים ושימונה מאות שנה. שוב ושוב חזר אברהם אבינו לבית-אל והמשיך מכאן את הפצת האמונה ואת הקריאה בשם ה': "וילך למסעיו מנגב ועד בית-אל..., ויקרא שם אברם בשם ה' " (שם יג, ג-ד).

בית-אל המקראית - בורג' ביתין

לכאן הגיע יעקב אבינו, כאשר הוא ברח מעשיו לארם נהריים. חז"ל מסבירים את בואו של יעקב דווקא לבית-אל ברצונו להתפלל במקום שסבו, אברהם, קרא בשם ה'. והנה כאן הוא חלם את חלומו המופלא: "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלוהים עולים ויורדים בו" (שם כח, יב).

בחלום זה קיבל יעקב אבינו את ההבטחה, שהעם שיצא ממנו יירש את ארץ-ישראל ויהיה מקור הברכה של האנושות כולה: "...הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך... ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך" (שם, יג-יד).

יחד עם ההבטחה הלאומית קיבל יעקב, הגולה מארץ-ישראל לארץ נכר רחוקה, גם הבטחה אישית: "והנה אנכי עימדך ושמרתיך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת..." (שם, טו). ההבטחה האישית הפכה בפרשנות המסורתית גם היא להבטחה לאומית - בבחינת "מעשי אבות סימן לבנים" - הבטחה לעם ישראל שעתיד לגלות מארצו לארצות נכר רחוקות, ומתוך שם לאדמתו באחרית-הימים.

מתוך החלום התגלתה ליעקב קדושתו המיוחדת של המקום שבו חלם וקדושתה של ארץ-ישראל בכלל: "וויקץ יעקב משנתו ויאמר: אכן, יש ה' במקום הזה... אין זה כי אם בית אלוהים

וזה שער השמים" (שם, שם יז-יח). בעיקבות הגילוי הזה קרא למקום בית-אל, וכך נקבע שם המקום לדורות. הבטחת ה' התקיימה, ויעקב חזר למולדתו שלם בגופו, ברוחו ובאמונתו. בעיקבות קריאתו של אלוהים ליעקב "קום עלה בית-אל ושב שם..." (שם לה, א), טיהר יעקב את בני משפחתו ועלה אל המקום המקודש: "ויאמר יעקב אל ביתו: הסירו את אלוהי הנכר והיטהרו... ונקומה ונעלה בית-אל ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי..." (שם, שם ב-ג). כך קיים יעקב את הנדר אשר נדר כאשר יצא מארץ-ישראל, ובכך הוא המשיך את מסורתו של אברהם סבו.

זכות קדושתה של בית-אל היא הפכה למקום של תפילה ועבודת ה' בתקופת השופטים בטרם הוקם בית המקדש בירושלים. כך, למשל, במלחמה עם שבט בנימין: "ויעלו כל בני-ישראל וכל העם ויבואו בית-אל... ויעלו עולות ושלמים לפני ה' " (שופטים כ, כו).

פרק אפל וקשה בתולדותיה של בית-אל ובהיסטוריה היהודית הוא הפרק שנפתח בפילוג הממלכה בימי ירבעם ובהפיכתה של בית-אל למרכז דתי, שהתחרה בבית המקדש בירושלים וניסה להחליף אותו. את הפרק הזה סיים יאשיהו, המלך הצדיק, שמלך בסוף ימי הבית הראשון: הוא הרס את המקדש שהוקם בבית-אל: "וגם את המזבח אשר בבית-אל, הבמה אשר עשה ירבעם בן-נבט אשר החטיא את ישראל... נתץ וישרוף את הבמה הדק לעפר" (מלכים ב, כ טז).

עם חורבן בית ראשון חרב היישוב היהודי בבית-אל. בראשית הבית השני חזרו כמה מאות מאנשי בית-אל לעירם מגלות בבל ובנו אותה מחדש. אנשי בית-אל של הבית השני התפרסמו דווקא בנאמנותם לבית המקדש ולתורת ישראל, ובפרוץ מרד המכבים מצאו יהודה ואנשיו מחסה ותמיכה בהרי בית-אל ומכאן הם יצאו לקרבות הגבורה והניצחון נגד היוונים מחללי המקדש. היישוב היהודי בבית-אל חרב שוב עם חורבן בית שני, ובית-אל נשארה בשממונה במשך קרוב לאלפיים שנה.

בכ' במרחשוון תשל"ח (1979) עלה גרעין חלוצים קטן להקים מחדש את היישוב בית-אל. הגרעין השתכן בבסיס צבאי של צה"ל שהיה במקום, בתנאים קשים ובאורח חיים הדומה לקיבוץ עם חדר אוכל, שירותים משותפים וכו'.

הגרעין היה מורכב משתי קבוצות - קבוצה אחת המורכבת מבעלי מקצועות חופשיים, הקימה את בית-אל א, יישוב קהילתי דתי בחלק הדרומי. קבוצה שנייה, המורכבת מתלמידי ישיבת מרכז הרב והרב זלמן מלמד שליט"א הקימה את בית אל ב, שהתרכזה סביב ישיבה גבוהה בחלק הצפוני של ההר השומם.

היישובים גדלו והתרחבו, נוספו מוסדות חינוך, מפעלים ומיזמים קהילתיים.

באלול תשנ"ח (1997) הוכרזה בית-אל כמועצה מקומית ושני היישובים אוחדו. כיום מונה בית-אל למעלה מ-1000 משפחות הכוללות שלושה דורות של מתיישבים, מהם עולים חדשים מכל קצוות תבל.

אתרים בבית-אל

א) מצפור "שא נא עינך"

הכביש הראשי מס' 60 צמוד לקו פרשת המים הארצית, העובר בציר ירושלים - בית-אל - שילה - שכם.

בחלק זה נמצאים הרי בית-אל שהם חלקם הצפוני של הרי יהודה.

ההר הגבוה ביותר הוא הר בעל חצור, שגובהו 1,016 מ' מעל פני הים.

ממזרח לבית אל מתנשא הר פסגת יעקב (ארטס), שגובהו 909 מ' מעל פני הים.

ממצפור "שא נא עינך" שעל ההר ניתן לראות נוף קדומים מהחרמון בצפון, הרי הגלעד במזרח, הים התיכון במערב וירושלים, גוש עציון והרי חברון בדרום.

כפרים ואתרים רבים הנצפים מן ההר נזכרים במקורותינו: עטרה, בארות (אל-בירה), גופנה (ג'פנא), צידה (סורדה), בית-אל (ביתון), גלגל (ג'לג'וליה), עפרה (טייבה), בית זית (ביר זית), שכם והר גריזים ועוד.

קבר השייח עבדאללה

בקרבת מקום מצוי קבר שייח עבדאללה (עבד-אֵל), וכן משטחי סלע ענקיים ובהם גיתות, יקבים ועוד.

לפי השערתו של פרופ' זאב וילנאי ז"ל, שקושר מקומות פולחן מוסלמיים עם מסורות יהודיות עתיקות, ייתכן שמסורת קדומה זיהתה במקום זה את מקום שנתו וחלומו של יעקב אודות הסולם והמלאכים העולים ויורדים (בראשית כח).

חיזוק להשערה זו ניתן למצוא בעשרות מערות הקבורה היהודיות שנמצאות בסביבות האתר, בעצי האלון והזית העתיקים שנשמרו וכן בשרידים ארכיאולוגיים נוספים בסביבות האתר.

ב) עתיקות מתקופת בית ראשון ושני

מפעל חקלאי, גורן, גת ורחיים, מגדל רומי חלקלק, חומה קדומה, מעיין ונוף קדומים.

ג) כפר קדום

אתר עתיקות מימי בית שני בדרך הישירה ליד שכונת מעוז צור.

משערים שרבו יוחנן בן-זכאי קיים את המיפגש עם אספסיינוס הרומאי, במערה בסביבות בית-אל.

לפרטים נוספים ניתן לפנות לד"ר חגי בן-ארצי 050-7383550, 02-9973761.

קובור בני-ישראל

אתר קבורת רחל, האמנם?

"ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם" (בראשית לה, יט). מסורת עתיקה יומין מצביעה על מצבת קבורת רחל בבית לחם שביהודה. המקום ידוע ומקודש. רבים פוקדים אותו ומתפללים לאימנו

הרחומה. ואולם יש המציעים לראות את מצבת קבורת רחל באתר הנקרא קובור בני-ישראל, הנמצא מצפון לחיזמא ומדרום לגבע בנימין, בצד הכביש. במקום זה כ-8 מיבנים מאורכים הבנויים אבני גזית.

דעה זו נסמכת על המדרש ש"רחל - בנחלת בנה נקברה" ועל הפסוק בשמואל א, י, ב. שמואל שולח את שאול, אחרי משיחתו לנגיד, למסע בו יפגוש אנשים, יקבל דורות ויעבור שינוי נפשי מאיכר למלך. הוא אומר: "בלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קבורת רחל בגבול בני בנימין בצלחצ". כאן מוזכרת בפירוש קבורת רחל בגבול בנימין, כמו שאומר המדרש.

אומנם אין יישוב בשם בית-לחם באזור, אך את אפרתה אפשר לזהות בנחל פרת (ואדי קלט) ובשרידי יישוב מקראי "הפרה" המופיע ביהושע יח, כב, בין ערי בנימין "והערים והפרה ועפרה".

חסידי האתר הדרומי יענו שמקומה של בית לחם הוא ברור ואפרתה הוא פרבר שלה. ובאשר לפסוק בשמואל א, הם מסבירים ששמואל רואה בחזונו, בעת דברו אל שאול, שני אנשים שנמצאים עם קבורת רחל בבית לחם. הם ילכו צפונה ושאלו דרומה ויפגשו בגבול בנימין.

לפי המדרש נקברה רחל בדרך כדי שתתפלל על בניה היוצאים לגלות.

גולי בית ראשון הלכו מירושלים צפונה. עובדה זו מתאימה לשיטה הרואה את קבורת רחל בגבול בנימין, על דרך גב ההר שבה הלכו הגולים לבבל.

חסידי השיטה הדרומית יאמרו שכוונת המדרש לגולי בית שני שהורדו לאלוני ממרא, ליד חברון לשוק עבדים ומכרו שם.

מכל מקום המסורת של קבורת רחל בבית-לחם הדרומית עתיקה וחזקה וקיימת ללא ערעור.

חודש כסלו

חודש כסלו הוא החודש התשיעי למניין החודשים מניסן והחודש השלישי למניין החודשים מחודש תשרי. **מזל החודש** - קשת - לפי שהוא חודש הגשמים ובו נראית לעתים הקשת בענן. בחודש זה ניצחה קשת החשמונאים הגיבורים את האויבים.

אירועים

ג בכסלו תש"ט (1948) - הוקם הנח"ל (נוער חלוצי לוחם).

בעיצומה של מלחמת השחרור (1948), הוקם הנח"ל כדי להכשיר בני 17 להשתתפות בקרבות. בתחילה הוקם כחלק מהגדנ"ע וב-1949 נעשה חייל עצמאי, המשלב את השירות הצבאי עם הכשרה חקלאית ומשמש מסגרת לגרעינים חקלאיים התיישבותיים להקמת ההיאחזויות באזורי הספר. בשנות קיומו של הנח"ל התארגנו במסגרתו מאות גרעיני התיישבות. לנחל חלק נכבד במשימות הביטחון ומערכות הקרב של מדינת ישראל. מארצות עולם רבות באים ללמוד שיטות פעילותו של הנח"ל. קציני נח"ל נשלחו לארצות שונות בעולם להדריך שם יחידות דומות.

ד בכסלו תש"ה (1944) - חביבה רייק - פרטיזנית יהודיה מצנחני היישוב, צנחה בסלובקיה, נתפסה בידי הגרמנים והוצאה להורג.

במהלך מלחמת העולם השנייה הצניחו הבריטים שליחים מהיישוב היהודי בארצות מוצאם, כדי לסייע במאמץ המלחמתי הבריטי ולאחיהם היהודים.

חביבה רייק ילידת סלובקיה, היתה בקבות 37 הצנחנים, שביניהם אנצו סירני, חנה סנש, יואל פלגי ואחרים.

היא צנחה בד בתשרי תש"ה (1944) ליד כפר הולדתה, משימתה היהודית הייתה ליצור קשר עם "קבוצת העבודה", התארגנות יהודית בסלובקיה לצורך הצלה.

כשהגיעה למקום התברר לה כי איחרה את המועד. האזור כבר נכבש בידי הגרמנים, רייק וחבריה הפרטיזנים הצליחו לאתר ולפנות 60 קצינים וחיילים מצבא ארצות הברית ובריטניה, שטעו ביערות.

היא נתפסה על ידי הגרמנים והוצאה להורג ביום ד בכסלו תש"ה ונקברה בקבר אחים. אחר כך זוהתה והועברה לבית קברות צבאי בריטי בפראג.

בשנת 1952 הועלו עצמותיה לארץ והיא נקברה בחלקת הצנחנים בהר הרצל. על שמה נקראו רחובות בערי ישראל, ספינת המעפילים "חביבה רייק", קיבוץ "להבות חביבה" ובו המוסד החינוכי "גבעת חביבה".

יז בכסלו תש"ח - כט בנובמבר 1947 - עצרת האו"ם החליטה על חלוקת ארץ-ישראל והקמת מדינה יהודית.

לאחר שבריטניה העבירה את בעיית ארץ-ישראל להכרעת האו"ם בעיקבות מלחמת המחתרות ובעיקבות לחץ בינלאומי, מינתה העצרת הכללית של האו"ם וועדה מיוחדת לבדוק את הבעיה על בוריה ולהגיש הצעות. רוב חברי הוועדה החליטו על חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות - יהודית וערבית - והשארת ירושלים בפיקוח בינלאומי.

חרף האופי המקוטע והמוגבל של השטח שהוקצה ליישוב היהודי בתוכנית החלוקה, קיבלה הנהגת היישוב את התוכנית ויהודים רקדו משמחה בחוצות הערים והיישובים בכל רחבי ארץ-ישראל.

לעומת שמחת היהודים דחו הערבים לחלוטין את התוכנית. למחרת ההצבעה פתחו הערבים במעשי איבה נגד היהודים, וכך החלה מלחמת העצמאות.

כה בכסלו - ג' תקצ"ו, 164 לפני הספירה - חנוכה.

חג החנוכה נחוג במשך שמונה ימים, מ-כה בכסלו עד ב או ג בטבת (תלוי אם חודש כסלו של אותה שנה חסר או מלא), לציון ניצחוננו של יהודה המכבי וחילו על היוונים והמתיוונים ולזכר טיהור המקדש וחנוכתו ב-כה בכסלו בשנת 164 לפסה"נ.

ניצחונם של המכבים הביא לשיחרורה של ארץ יהודה משיעבוד זרים, לביטול הגזירות שגזר אנטיוכוס הרביעי (אפיפנוס) על היהודים (איסור של שמירת השבת, איסור ברית מילה ועוד), לחידוש העבודה בבית המקדש ולכינונה של מדינה יהודית עצמאית.

ב-כה בכסלו, כאשר נכנסו המכבים להיכל המחולל, לא יכלו להדליק את נרות מנורת המקדש, כי לא מצאו שמן טהור מפני שהיוונים טימאו את כל השמנים. נמצא רק פך שמן טהור אחד בחותמו של הכהן הגדול, שאמור היה להספיק ליום אחד. ונעשה להם נס והשמן דלק שמונה ימים (ראה תלמוד בבלי, מסכת שבת כא, ע"ב). מקור השם "חנוכה" בחנוכת המזבח. ויש המסבירים: חנוכה - חנו כה: המכבים וצבאם חנו ב-כה בכסלו לאחר ניצחונם.

מלחמתם של המכבים הייתה על רקע רוחני. לא היה זה מאבק מתוך רצון להשתלט, אלא מאבק מתוך רצון לחיות חיי יהדות מלאים ולהתנער מכל כפייה של שלטון זר. לזכר נס פך השמן, המסמל את הפן הרוחני הזה של החג, אנו מדליקים את נרות החנוכה.

בנוסף ליום חנוכת המזבח בחנוכת בית חשמונאי אירעו ביום זה מאורעות רבי משמעות בעבר הקדום של עם ישראל. ב-כה כסלו נתסיימה מלאכת המשכן במדבר, וכן חנכו את המזבח וההיכל בימי חגי הנביא.

בדרך האתרים - מס' 19

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האישים והמקומות בכל השאלות הבאות. לכתוב משפט אחד או שניים ולשלוח למערכת עד סוף חודש כסלו. ניתן לענות על שבע חידות.

תחל שנה וברכותיה! ונתחיל אנו מפרשת בראשית.

מיותר לחזור ולטחון מים, באשר לחשיבותם לקיום העולם. התורה מספרת לנו על מקורות מים, ומציינת אותם בשמותם, כבר בפרק ב, והם הפישון, הגיחון, החידקל והפרת. אמנם כן, חלוקות הדעות באשר לזיהוי הפישון והגיחון מן הבחינה הגיאוגרפית, אבל סביר הוא זיהויים כנילוס.

נעיין בתעודות הזהות של "ארבעת הגדולים".

אמרנו: פישון + גיחון = נילוס, שאורכו כ-6,200 קילומטרים; אגן הניקוז שלו כשלושה מיליון קילומטרים רבועים; הספקו, המשתנה אמנם באופן ניכר, הוא כ-80 מיליארד מטרים מעוקבים מדי שנה.

הנבחרת האחרת מביאה איתה את הנדוניה הבאה: החידקל: רק כ-2,000 קילומטרים אורך; אגן ניקוז קטן של כ-170,000 קילומטרים רבועים; והספק של כ-40 מיליארד מטרים מעוקבים.

פרת - אחיו הצנוע, קומתו כ-3,500 קילומטרים, אגן ניקוזו כ-750,000 קילומטרים רבועים, והספקו כ-30 מיליארד מטרים מעוקבים בשנה.

ולמה טיבענו אתכם בפרטים אלו? כדי שנדע את מקומנו!! בין הנתונים הללו נודד וגם צומח לו "העבריי" ומכאן התייחסותו לכל מה שהם מייצגים בכל תחומי החיים.

עכשיו לתכלית: התורה מבטיחה לנו מרחב מחיה הגובל בענקים הללו, היכן בתורה?

באותו פרק גם מוצגת השוואה לעומת מצרים (מה היא הראשונה)?

באותו הקשר ממש גם ההנמקה הרוחנית למה ארצנו הקטנטונת לא מפונקת באותו מצרך בסיסי.

שליחיו של זה אשר-בחר-בנו ידעו גם ידעו מציאות זו. אחד מהם מציב במשוואה חדה את מימי המעיין הקטן בירושלים אל מול מימי המעצמה הצרה על העיר. השאלה מי הוא?

תחלוף כמאה שנה, עמנו נשאר בעקשותו. שליח אחר יגיע ממלכו של עולם, וגם הוא נדרש למים, והוא מוכיח את העם במשל מקורות המים הנ"ל, שהוא פונה אליהם. מי הוא?

אחד הנביאים, כהן בגולה, מגיע אל קהילה השוכנת על אחד היובלים (מה שמו?) של ארץ "בין הנהרות", שם מקומה מתנוסס היום על עיר ואם בישראל. מה שמה?

לעגו של גורל: שם בערך הופכים מלכה ושריה ליהודים כעבור כ-600 שנים - מי ומה?

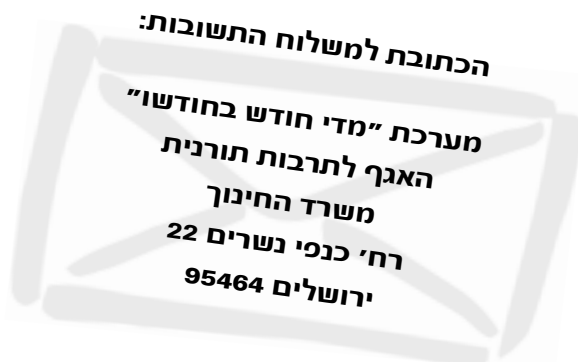
אל מול הנהרות הללו מתייצב נהר שאורכו, על אף נפתוליו הרבים, הוא כ-330 קילומטרים, ולמעשה בקו אווירי אורכו כ-140 קילומטרים. אגן הניקוז שלו כ-17,000 קילומטרים רבועים, הספקו, הוא כמיליארד אחד בלבד של מטרים מעוקבים. הוא זה שישוב לאחר. (מתי? איפה?)

הוא זה שמישהו בודד, הגולה ממשפחתו וכולו שאלה באשר לעתידו, חוזה הוא עם המינימום הנדרש לקיומו.

הוא זה שמסוגל לרפא גנרל גוי, ש"חוזר בתשובה". מי הוא?

הוא זה ששמו מוכר בעולם השירה, האמונה והאמנות; הוא החותך את הארץ הזאת למלוא אורכה היורד בדרכו שלו, הקצרה אמנם, כ-1,500 מטרים אל מקום נמוך מאוד, חם ומלוח, שנביאים ניבאו לו עתיד מתוק יותר. מי הם הנביאים שניבאו עתיד מתוק?

נסיים בדברי הנביא: הנני נוטה אליה כנהר שלום ונחל שוטף... וכן יהי רצון, ונאמר: אמן!

או באמצעות הדואר האלקטרוני: aryehwe@education.gov.il

תשובות לדרך האתרים מס' 17

1. משה מונטיפיורי - נדבן ושתדלן יהודי מאנגליה, אשר הקדיש את חייו לסיוע ליהודים בארצות שונות. ידוע גם בתואר השר (סר) משה מונטיפיורי. בין יתר מפעליו הוא הוסיף כמה נדבכים בכותל המערבי ושיפץ את קבר רחל.
2. בהפטרה לפרשת במדבר, בספר הושע ב מופיעים היישובים הבאים: יזרעאל, רוחמה, (גדרה), נתיבות (בית) דגן, תירוש, יצהר, פתח תקווה, קשת.
3. "שועלי שמשון" - יחידת קומנדו על ג'יפים בחטיבת גבעתי במלחמת השחרור.
4. פרופסור גבי ברקאי גילה בכתף הינום שתי פיסות מגילות כסף ובהן ברכת כהנים.
5. בקשת טיטוס ברומא שבאיטליה חקוקה מנורת בית המקדש השני.
6. ארון הברית.
7. (א) כמה מהתמיהות שעולות משילוח המרגלים - אם היו רק שני מרגלים, כיצד מתגלים מייד. (ב) המסר של תקווה לא בא מפייהם אלא מפי רחב. (ג) העצה באשר לדרך הבריחה מוצעת גם היא על ידי רחב.
8. בנות צלפחד.

שאלת גשמי הברכה בחודש מרחשוון בארץ-ישראל / ד"ר אברהם גוטליב

חודש מרחשוון הידוע בכינויו המקוצר "חשוון" מהווה מאז ומעולם שם נרדף לתחילת החורף, עונת הגשמים. בתפילת מוסף של שמיני עצרת שמחת תורה, אנו מתחילים להזכיר גבורות גשמים, במסגרת "תפילת הגשם", שבה אנו משבחים ומפארים את הקב"ה, בורא העולם ומנהיגו, בזו הלשון: "שאתה הוא משיב הרוח ומוריד הגשם".

כך, שכבר בתפילת העמידה - שמונה עשרה של מוסף בברכת "אתה גבור", שהיא ברכת "תחיית המתים", אנו מפסיקים לומר את הברכה: "מוריד הטל", הנאמרת בקיץ ומתחילים לומר את הברכה הנאמרת בחורף: "משיב הרוח ומוריד הגשם". יש הגורסים: "הגשם". נכון, שגשם עניינו גשמיים, אולם, המקור והבסיס הוא: "הגשם". כאשר הש"ץ אומר בחזרתו: "משיב הרוח ומוריד הגשם", יש המשיבים לו בקול רם: "לברכה", שהרי חשוב, שהגשם יהיה בעיתו ובזמנו ובמינון הרצוי. זאת ועוד, הגשמיים עם נופך רוחני, מהווה את מימוש הברכה כראוי, הלכה למעשה.

מכאן ואילך, משמיני עצרת שמחת תורה עד ז' במרחשוון, אנו רק מזכירים את הגשמים, אבל עדיין, לא מבקשים, את זה נעשה רק בתפילת ערבית בליל מרחשוון ב"ברכת השנים", אנו מפסיקים לומר את הברכה: "ותן ברכה", הנאמרת בקיץ, ומתחילים לומר את הברכה: "ותן טל ומטר לברכה", הנאמרת בחורף.

תאריך זה של שאלת הגשמים, היא לשיטת ר' שמעון בן גמליאל המובאת במשנה תענית (א, ג), שנתקבלה להלכה בגמרא (תענית דף ד, ע"ב) ע"י ר' אלעזר בן פדת, אמורא בבלי שעלה לארץ-ישראל ופעל בדור השני לאמוראים, בשנת 270 לספירה. ונפסקה להלכה בספרות הפסיקה; הרמב"ם (ספר אהבה, הלכות תפילה ב, טז) והשולחן ערוך (אורח-חיים סימן קיז). ר' שמעון בן גמליאל זה, הוא רשב"ג השני, הנשיא השישי מבית הלל הזקן, שפעל בדור הרביעי לתנאים, בשנת 140 לספירה. חולק הוא במשנה על חכמים, כדלהלן:

בשלושה במרחשוון שואלים את הגשמים (=שיטת חכמים). רבן גמליאל אומר: בשבעה בו, חמשה עשר יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת.

גם לדעת רשב"ג, כדעת חכמים, מתחילה עונת הגשם הראשון - היורה בארץ-ישראל בשלושה במרחשוון. אלא, שהוא מדגיש, שאנו מבקשים למעשה מהקב"ה אורכה של ארבעה ימים, כמחווה אנושית-הומניטרית. זאת כדי, שגם אחרון עולי הרגל לירושלים, יספיק להגיע עוד לפני רדת הגשמים לנהר פרת, מקום הנמצא בגבול סוריה שבצפון, והרחוק ביותר מירושלים בארץ-ישראל.

חודש מרחשוון בארץ-ישראל מצוי על קו התפר של המעבר הבין-עונתי בין סתיו וחורף. יש לציין, שהמילה "מר", מעבר למשמעות של מרירות ודברים לא טובים, יש לה גם משמעות של טיפת מים, כדברי ישעיה

הנביא: "הן גויים כמר מדלי... (מ, טו). יתר על כן, כבר בתנ"ך מוזכר חודש מרחשוון בשם "בול" (מלכים א, ו, לח):

והשנה האחת עשרה בירה בול הוא החדש השמיני...

מבאר רש"י ע"פ הירושלמי (ראש השנה פרק א, הלכה ב):

"בירח בול" - הוא מרחשוון שהעשב נבל בשדה ובוללין לבהמה מן הבית, מלשון: "ויגל לחמורים" (שופטים יט, כא).

ב"ברכת הגשם", לאחר שהשיץ אומר:

שאנתה הוא ה' אלהינו משיב הרוח ומוריד הגשם,

אומר הקהל והשיץ אחריו:

לברכה ולא לקללה; לחיים ולא למוות; לשובע ולא לרזון.

והקהל עונה אמן לאחר כל אחת משלוש אמירות אלה, על ידי החזן.

לכאורה יש להבין ולשאול: וכי מתן גשם הוא לא לברכה? ומדוע צריך להדגיש שהגשם יהיה לברכה ולא לקללה וכו'? יש לראות כמובן, קשר מעניין בין שלושת תיאורי החיוב ובין שלושת תיאורי השלילה, כל קבוצה לחוד וביחס ניגודי מקביל, לפנינו, מעין מיבנה מודולרי, עם תיאור כרונולוגי-השלכתי, מבחינה קיומית לגוף ולנפש:

כן: לברכה = לחיים = לשובע: הברכה היא החיים, ומתבטאת בעיקר בשובע.

לא: לקללה = למוות = לרזון: הקללה היא מוות, ומתבטאת בעיקר ברזון.

יש לציין ולהדגיש כמו בכל דבר, שמה שחשוב זה העיתוי והכמות. ידוע לכל, כי ברוך ה', אין בארץ כמעט שטפונות, ובוודאי שלא בסדר גודל כמו במקומות שונים בחו"ל. לא בכדי, אומר הנביא יחזקאל בן בוזי הכהן בנבואתו לתקופה טובה יותר בארץ-ישראל, כאשר הנשיא יהיה חלק מבית דוד:

והורדתי הגשם בעתו גשמי ברכה יהיו (יחזקאל לד, כ)

גשמי ברכה, זה כאשר הגשם יורד בעיתו - בזמנו, כדי לעודד את צמיחת היבולים הצעירים. הדברים מבוססים על הנאמר בקריאת-שמע, שמקורה בפרשת עקב:

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי... ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגן ותירושך ויצהרך, ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושיבעת (דברים יא, יג-טו).

וחס וחלילה, היה לא תהיה (ע"פ יחזקאל כ, לב), אם לא הולכים בדרכי ה':

והרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולתה מהרה מעל הארץ השבה אשר ה'

נתן לכם (שם, יז).

חוני המעגל, חכם וצדיק בימי מלכות בית חשמונאי, במאה הראשונה לפני הספירה, הדגיש מאוד בדביקותו בתפילה לגשם בעת בצורת, בין היתר, יסודות חשובים ביותר של מציאות חיובית, כמובא במשנה תענית (פרק ג, משנה ח):

...לא כך שאלתי אֱלֹהִים גְּשָׁמֵי רֶעוּן, בְּרִכָּה וְדִבְהָ.

מדובר, בגשם היורד בעיתו ובשפע, כלשון דוד המלך, נעים זמירות ישראל בספר תהלים (מזמור סח, פסוק ח):

גֶּשֶׁם דְּבָרֹת תִּנְיָף אֱלֹהִים נִחְלָתָךְ...

נדבה הבאה בשפע, היא עדיין בתחום הנורמה.

נמצאנו למדים, שגשמי ברכה, הם גשמים היורדים בעיתם, בהתאם לטבע היבול לגידולו, והמינון המתאים. לא יותר מדי וגם לא פחות מדי. שפע, זה לא יותר מדי. מה שחשוב, זה להתפלל היטב ולכוון אל בורא עולם, בתפילת הגשם שבשמיני-עצרת שמחת תורה, שהגשם יהיה לברכה לחיים ולשובע, כאשר שובע כאמור, מעיד על חיים - חיות נכונה, בריאה וטובה, ובקיצור: ברכה - ברכת-שמיים.

מדיני חנוכה

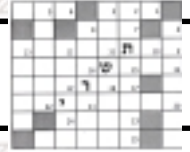
מצוות נר חנוכה מצווה חביבה וצריך אדם להיזהר בה, ולכן :

- א. חצי שעה קודם זמן ההדלקה אין לאכול וכמובן אין לעסוק בכל עיסוק אחר, ומשהגיע זמן ההדלקה אין ללמוד.
- ב. בלילה הראשון מדליק הנר הקיצוני מצד ימין, בשני מדליק נר הסמוך מצד שמאל ובו מתחיל ופונה לימין.
- ג. נוהגים להדליק בשמש, נר נוסף, מפני שאין אנו רשאים להשתמש וליהנות מנרות חנוכה אפילו לתשמיש קדושה. השמש חייב לעמוד גבוה או נמוך משאר הנרות.
- ד. יש להניח המנורה על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ משום פירסום הנס - "ומניחו בצד שמאל של הפתח - כדי שיהא מסובב במצוות" (מזוזה לצד ימין והחנוכיה לצד שמאל והמדליק באמצע).
- ה. מי שדר בקומה עליונה, מניחו במרפסת או חלון הפונה לרשות הרבים.
- ו. הנרות צריכים להיות שווים בגובהם.
- ז. יש להניח את החנוכיה למעלה משלושה טפחים (24 ס"מ) עד עשרה טפחים (80 ס"מ) שזוהי עיקר המצווה בבית. אך אם הניחם יותר מעשרה טפחים מהקרקע - כשר, אבל לא למעלה מעשרים אמה (=9.6 מטר) (על פי הגר"ח נאה).
- ח. כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה ושמן זית מצוה מן המובחר. פתילות שהדליקו בהן פעם אחת מותר להדליק בהן למחרת וכן במותר השמן ניתן להדליק יום נוסף.
- ט. עיקר מצוותה להדליק בצאת הכוכבים. יש מקדימים (כגון בירושלים) להדליק בשקיעת החמה ובלבד שיתן מספיק שמן שתדלק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. כמובן גם כשמדליק אחר צאת הכוכבים או אחר חצי השעה שאחר צאת הכוכבים, צריך שידלקו הנרות לפחות חצי שעה.
- י. ידליק כשכל בני הבית מקובצים ביחד ויברך : (1) להדליק נר של חנוכה ; (2) שעשה נסים. ו- (3) בערב הראשון יוסיף ברכת "שהחיינו".
- יא. אפשר להדליק כל הלילה כל זמן שבני הבית ערים, ואם לא הדליק עד מאוחר בלילה ובני ביתו ישנים, ידליק בלא ברכה.

- יב. לאחר שהדליק את נר החיוב של אותו לילה, בעוד שמדליק את שאר הנרות, יאמר "הנרות הללו" בנוסח שיש בו ל"ו תבות. אחרי ההדלקה אומרים "מזמור שיר חנוכה הבית" ו"למנצח בנגינות מזמור שיר" ובעדות אשכנז אומרים "מעוז צור".
- יג. מי שאין לו בכל ימות החנוכה הרבה שמן כדי שידלקו כל הנרות שיעור הזמן החייב בהדלקה, יתן בנר הנוסף באותו יום שמן כשיעור החייב בהדלקה, ומה שנשאר לו יחלק לשאר הנרות.
- יד. בערב שבת תמיד מדליקים נר חנוכה קודם לנרות השבת. אבל במוצאי שבת בבית הכנסת, בראשונה מדליקים נר חנוכה ובבית מבדילים בראשונה ואחר כך מדליקים נר חנוכה.
- טו. אורח המתאכסן אצל בעל הבית משתתף בפרוטה או שבעל הבית מקנה לו חלק בשמן.
- טז. בעל הבית שידוע שיתאחר לבוא יכול למנות את אשתו כשליחו להדליק במקומו.
- יז. כל שמונות ימי חנוכה אומרים הלל שלם ומוסיפים "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון.
- יח. בכל יום מימי חנוכה קוראים בפרשת הנשיאים.
- יט. נוהגים לאכול מאכלי חלב זכר למעשה יהודית. כמו כן אוכלים לביבות וסופגניות מטוגנות בשמן, זכר לנס פך השמן.

לוח המודעות מס' 158

תשבץ מרחשוון-כסלו / מאת שילה הרשונים

בתשבץ זה מופיעים מושגים הקשורים לפרשות השבוע ולהפטרות הנוגעות לחודש כסלו (מצוינים בסוגריים).

9			8	7	6		5	4	3	2		1
	13								12		11	10
		18			17			16		15	14	
24			23	22		21			20			19
			28		27		26			25		
		33		32	31			30				29
				37		36			35	34		
	42				41				40		39	38
		48			47		46	45			44	43
			51				50					49
			55		54				53			52
				59		58			57	56		
	64				63		62				61	60
						67		66		65		
	73		72	71				70			69	68
			76						75			74

במאונך: (2+6) מקום פטירתה של שרה אמנו (פרשת חיי שרה); (10) מועד, יום-טוב; (12) אחת האמהות, מועד פטירתה חל ב-יא במרחשוון; (13) כינוי לזהב מובחר; (14) גדול בתורה; (16) נוזל חיוני בגוף; (17) בעל-חיים טורף; (18) אדון; (19) גזע כבשים בעל צמר מעולה שמקורו בספרד; (22) מי ייתן!; (25) מדור, חדר קטן; (26) אחד הפריטים ששמה האישיה השונמית בעליית-הקיר שהכניח לאלישע (הפטרות פרשת וירא); (28) מאותיות האלפבית העברי; (29) מחבר ה"מפה", הגהות ל"שולחן ערוך" של ר' יוסף קארו, המצינו את החלטות הפוסקים האשכנזים ואת מנהגיהם (ר"ת); (30) כלי-חפירה; (31) ילדים קטנים; (33) סוג של מס ממשלתי; (34) המקום בו מצא המלאך את הגר (פרשת לך-לך); (38) גוף שלישי רבים; (40) מספיק; (41) גוי; (42) ולד צאן, כאלה ביקש יעקב מלבן חותנו כשכר בעבור עבודתו אצלו (פרשת ויצא); (43) נוזל חיוני לאדם ולצומח; (45) הוצאה מרשות הבעלים, הפקעה בכוח; (48) שפחה; (49) בני יוון, בני נוח (בראשית י'; 50) שירה; (51) כולנו מייחלים לו; (52) מדינה דרום-אמריקנית; (53) הסמכה לעבודה (כ"מ); (55) בנוהג לשים תחתיה את היד בעת שבועה (פרשת חיי שרה); (56) אמו של עמלק (פרשת וישלח); (58) אינו רופא אך בעל הסמכה רפואית; (60) אחת הדרכים להיבוי צמחים, וגם בשאלת עשיו ליצחק אביו: "... אחת היא-לך אביי! (פרשת תולדות); (63) כך קראה הבת הצעירה לבנה מלוט אביה (פרשת וירא); (65) כך כונה המבנה אותו ניסו לבנות בני דור הפלגה (פרשת נח); (68) עץ המוזכר מיד לאחר הפטרת פרשת לך-לך (ישעיה מ"א)

(70) מין אבן יקרה (דברי-הימים א' כ"ט); (71) אחד האבות; (74) הובא במקום יצחק בעקדה (פרשת וירא); (75) נסיד; (76) אחת מאצבעות הרגליים.

במאונך - מלמעה למטה: (1) מוקש (הפטרות פרשת וישב); (3) מין דג קטן; (4) כך הלכו אברהם ויצחק לעקדה (פרשת וירא), אך לא יכלו לשבת כך אברהם ולוט (פרשת לך-לך); (5) חריץ שהמחרשה עושה באדמה; (6) כך נקראים ספרי איוב משלי ותהילים, להם יש טעמי מקרא השונים משאר הספרים (ר"ת); (7) צהלה, שירה; (8) בתוכו; (9) עוף דורס; (11) עיר או מחוז בנגב, שימשה בזמן מסוים כמקום מגוריהם של האבות אברהם ויצחק (פרשות וירא ותולדות); (13) כזה אדם היה ישמעאל (פרשת לך-לך); (15) משפחה; (18) הוא אסור לבוא בקהל, למרות שהיא מותרת, נולד לצאצאי לוט מבתו הבכורה (פרשת וירא); (19) מקום אותו קנה אברהם ושם קבורים האבות ונשותיהם (פרשת חיי שרה); (20) בבקשה; (21) קול גברי; (23) תו מוסיקלי; (24) גיבור מלחמות החשמונאים ביוונים; (26) קיר; (27) שנגעה לאט; (30) בעל-חיים (הפטרות וישב); (32) העניק לאברהם(ה) מתנות בעבור שרי אשתו (פרשת לך-לך); (35) הבל; (36) מקום מגורי האבות (פרשת וישלח); (37) מילת תנאי; (39) ישוב קהילתי השוכן בשיפולי דרום הר חברון; (42) מופיע רק בדברים (פרק ה) ואחר בשמות כי שניהם נאמרו בדיבור אחד; (44) שאין בו צורך (כ"מ); (46) צמח חד-שנתי דמוי קוף ורחב עלים, מזרעיו מפיקים שמן מאכל; (47) אביו של שמשון (שופטים ג); (48) נביא, תלמידו של אליהו (הפטרות וירא); (53) דבר שכיח שנגעה פעמים רבות; (54) אחד ממלכי אדום (פרשת וישלח); (57) עיר מקראית בה ניצח יהונתן את פלשתים (שמואל א ג); (59) נדוש, רגיל ביותר, בלע"ז; (61) מין דג מאכל; (62) חזיון לילה, משותף ליוסף (פרשת וישב), פרעה (פרשת מקץ) ושלמה (הפטרות פרשת מקץ); (64) נוזל לשתייה; (66) קיר, כותל; (67) לפי ר' יהודה הייתה בתו של אברהם אבינו (פרשת חיי שרה, וכן בבא בתרא טז ז); (68) פרשה בחומש שמות; (69) נחר בדרום-אפריקה; (72) ענן; (73) ילד.

ראה פתרונות בסוף הגיליון

פסיפס קהילות ישראל

מאת שמחה סיאני

יהודי יוון - חלק ב

"תור הזהב" (המשך)

המאה השש עשרה הייתה גם "תור הזהב" של החיים הכלכליים של יהודי סאלוניקי. מעמדה של העיר, כעיר נמל, הייתה חשובה ביותר. החופש שניתן ליהודים, המידע והניסיון הרב שהביאו איתם הגולים מספרד, כל אלה עזרו לבנות קשרי מסחר ענפים בין סוחרי סאלוניקי לערי מסחר חשובות אחרות באירופה, כגון: קושטא, איזמיר, סופיה, בלגרד, אלכסנדריה, קהיר, ערי צפון אפריקה וכמובן הערים החשובות שלחוף איטליה - ונציה ועוד.

סוחרי סאלוניקי העבירו לנמלים הללו את תוצרת הבלקנים, ואילו ערי איטליה שיווקו באמצעותן סחורות עבור הקיסרות העותמנית.

מרבית התושבים היהודים בסאלוניקי עסקו בתעשיית הבדים והאריגים, ותוצרתם הגיעה לכל ערי הקיסרות העותמנית. הקהילות סיפקו גם מדים לצבא התורכי, כחלק מהמיסים השנתיים שהיו מחויבים בהם. כן סיפקו אריגים ובגדים לכל הנצרכים היהודים.

יהודי סאלוניקי היו בקיאים בייצור כלי נשק שונים, שסיפקו אותם לצבאות תורכיה. כמו כן, ייצרו באופן בלעדי יינות וגבינות כשרים שסיפקו את צורכי הקהילה וגם את צורכי היהודים שמחוצה לה, בקהילות יהודיות אחרות באירופה.

תקופת השפל

במאה השש עשרה, בצד "תור הזהב" התחילה גם תקופת שפל בקהילת סאלוניקי. ב-1545 פרצה שריפה גדולה שכיילתה חמשת אלפים בתים של יהודים ועשרים בתי כנסת על תכולתם יקרת הערך: ספרי קודש וכתבי-יד. כעבור שלוש שנים פרצה מגיפת דבר, שבה מצאו את מותם שבעת אלפים יהודים. הסיבה העיקרית למחלת הדבר, היותה של סאלוניקי עיר נמל מרכזית וחשובה, שאליה הגיעו אוניות ממקומות שבהם פגעה המגיפה קודם. גלי המגיפות היו גם בשנים הבאות וכן בדורות שלאחר מכן. בפרוץ המגיפה, בעלי היכולת שבין התושבים, היו בורחים לכפרים שבסביבה, אליהם לא הגיע רוע המגיפה, אלא שהשלטונות לא נקטו אמצעים סניטריים למניעת התפשטות המגיפה.

בנוסף לשריפות ולמחלות, סבלו יהודי סאלוניקי גם מתקיפות של שודדי ים ערבים, מלטים ויוונים, ששוטטו בים התיכון ותקפו את אוניות הסוחר, חמסו את הסחורה, שבו את הנוסעים ומכרו אותם לעבדים. כדי להילחם נגד הפגעים הללו וכדי לפדות את השבויים מהשובים אותם, הוקמו בסאלוניקי קופות צדקה, קופות ביקור חולים וקופות פדיון שבויים.

"משיח השקר" - שבתאי צבי

בשנות החמישים והשישים של המאה השבע-עשרה, עברה סערה גדולה על העולם היהודי עם הופעתו של משיח השקר **שבתאי צבי**.

שבתאי צבי הגיע בדרך נדודיו לסאלוניקי ב-1657 ורכש את לב ההמונים היהודים שבֵּעֵי התלאות וגם את לבם של אחדים מגדולי התורה בבקיאותו בנסתר ובנגלה, בנועם דרכיו, בקולו הערב, בדרשותיו בשבתות ובהופעתו החיצונית הנלבבת ורבת הרושם. רבים נהרו אחריו. רבים האמינו, כי הוא המשיח העתיד לגאול את העם מגלותו. בשנת 1666 המיר שבתאי צבי את דתו והתאסלם. משחילל שם שמים ברבים והודיע בפרהסיה על "משיחיותו" הכריחוהו לצאת את העיר. על העם נגזר להתענות יום שלם, כדי לכפר על חילול הקודש.

אולם גם לאחר מכן, רבים הלכו שולל אחר תורתו. בשנת 1683, המירו כשלוש מאות משפחות יהודיות מחסידיו את דתן, ובכך הניחו יסוד לכת השבתאים, שנקראו גם "דונמים" (בני כת דונמה), ובפי היהודים - "מינים". כת זו ניתקה את קשריה עם עם ישראל, אולם לא התבוללה בין המוסלמים.

רבני יהדות יוון הגדולים לדורותיהם

סאלוניקי הוסיפה להיות מרכז רוחני חשוב ליהדות ספרד, חרף שקיעת כלכלתה ועלייתה של אזמיר כמרכז לתורה. בין גדולי רבניה היו: **ר' חיים שבתאי**, **ר' דוד קונפורטי** (עליו ארחיב הכתיבה בהמשך), **ר' יעקב די בוטון** ו**ר' אהרן הכהן פרחיה**.

הזעזוע שגרמה השבתאות, החיש תהליך ממושך, ובשנת 1680, התאחדו כל קהילות הספרדים בעיר לקהילה אחת ובראשה שלושה רבנים ושבעה טובי העיר. שלישית רבנים חדשה הייתה נבחרת רק אחרי שמת האחרון בשלישייה הקיימת.

ואם ברבנים עסקינו, חשוב להזכיר, שבדורות הבאים, התחילו משולחים מהארץ לבוא אל קהילות היהודים ביוון, לעורר בהם את הגעגועים לציון, לספר על מצבם של היהודים בה ולבקש את עזרתם לחיזוק היישוב הדל בערי הקודש. הירושלמי **ר' משה פיזאנטי**, שיצא בשליחות עירו, הדפיס בסאלוניקי את ספרו: "ישע אלהים" ובו הוא מביע את געגועיו אל עירו הקדושה: "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכל ארצי ומולדתי שיצאתי משם".

ביוון נמצאו יהודים ששמו נפשם בכפם ועלו אל הארץ והתיישבו בקהילות ארבע ארצות-הקודש: ירושלים, חברון, צפת וטבריה. על עלייתו של **ר' אברהם אמארי** רב הקהילה בעיירה טריקאלה ביוון מסופר בשער ספרו: "ברית-אברהם" בשנת רע"ב (1512): "ויעל אברהם בהר ה' עה"ק (עיר הקודש) ירושלים תובב"א (תבנה ותכון במהרה בימינו, אמן), יען כי אירע לו אופל על מות הבן יקיר לו וילך בלא חמדה".

בשנת רפ"ה (1525) עלה מיוון רב נודע בישראל, **רבי לוי בן חביב** (רלב"ח) והתיישב בירושלים. הוא מספר על עלייתו זו: "שבהיותי יושב בכבוד... בעיר הגדולה לאלים, הלא היא עיר סאלוניקי יע"א (יגן עליה אלוקים), נתן בלבי לצאת משם על-מנת לבוא פה ירושלים תוב"ב. וברחמי הרבים זכני לעלות אליה, ולהסתופף בחצרותיה עם ביתי". הרלב"ח הגן בכל כוחותיו על כבודה של ירושלים נגד צפת שרצתה להקים בה את הסנהדרין וליטול את ההגמוניה לעצמה.

בין העולים במאה השבע-עשרה היה החכם **דוד קונפורטי** (שהוזכר לעיל), יליד סאלוניקי, שבא אל ירושלים לראשונה בשנת ת"ד (1664) ומקץ שמונה שנים, עלה בשנייה להתיישב בה. הוא מחבר הספר "קורא הדורות", בו תיאור חיי רבנים וחיבוריהם ובו גם ידיעות על הארץ.

רב אחר, אף הוא יליד סאלוניקי שפעל רבות בירושלים, היה **ר' שמואל גרמיזאן**, שבא אליה בשנת ת"ו (1646) והעמיד בה תלמידים רבים. בספרו "**משפט-צדק**" ידיעות גם על הארץ.

בדורות מאוחרים יותר, זכה **רב אברהם אשכנזי**, יליד העיר לאריסה ביוון, שעלה בילדותו אל ירושלים, להיבחר לרב ראשי "ראשון לציון" (בשנת תרכ"ט 1869). במאמציו הוסיף נכס חשוב לקהילת היהודים - קבר שמעון הצדיק בירושלים.

הרב יהודה ביבאס "חסידיא קדישא", בא מהאי קורפו ושימש כרבה הראשי. הוא עלה על כס הרבנות בשנת תק"צ - 1830 בקירוב. הרב יהודה ביבאס היה יליד גיברלטר, בן להורים ממוצא מארוקאי. הרב חלם רבות על תחיית ישראל בארצו הקדושה, הכשרת הדור לקראת העבודה בה וההגנה בנשק עליה. הוא הציע ללמד את היהודים מדעים ואימון בנשק, שיוכלו להוציא את ארץ-ישראל מידי התורכים.

הרב ביבאס השפיע השפעה גדולה על תלמידו **הרב יהודה אלקלעי**, ממבשרי ציון הראשונים, המספר על רבו בהערצה רבה: "איש אלהים קדוש, הרב המופלא וכבוד ה' מלא, המקובל האלהי כבוד בר"ר יהודה ביבאס... אשר אמר: 'פשענו ביוצרנו... בכל ארצות תבל נדים אנו מעיר לעיר לבקש מחייתנו, ואין אנו הולכים לארץ-ישראל, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד, אשר לא במסכנות תאכל בה לחם... טוב היה אילו היינו אוכלים אפילו לחם צר ומים לחץ בארץ-ישראל, והיינו יודעים שיש לנו אלוה... וכבר ידוע שההתעוררות למעלה תלויה בהתעוררות למטה... וכשיתאמצו ישראל לעלות ירושלימה, גם אם הם בצרה, ונכספה נפשנו לחסות בצל שכינתו, מיד הקב"ה מתעוררים רחמיו ויגלה גאולתנו במהרה בימינו".

הרב אלקלעי מביא את דרושו של ר' ביבאס על דברי מלאכי הנביא: "שובו ישראל ולהסתופף בצלו בארץ-ישראל, ואחר כך ישרה שכינתו בינינו". למרות למדנותו הגדולה, לא הדפיס הרב ביבאס כל חיבור ספרותי. ממנו נשארו בדפוס תשובות בענייני אתרוגי קורפו, המובאות בספרו של רב נודע בתורכיה בן דורו.

לא בכדי עסק הרב ביבאס בענייני אתרוגים, שכן, האי היווני קורפו מפורסם ביופיו, באקלימו הנוח ובמטעי אתרוגיו המשובחים, שהיו נשלחים לקהילות ישראל רבות. עם ראשית גידול אתרוגים בארץ-ישראל, הייתה התחרות גדולה בין אתרוגי קורפו לבין אתרוגי ארץ הקודש. מתוך החיבה לארץ אבות והרצון לעזור לתושביה, כבשו לאט לאט אתרוגיה של ארץ הקודש את שוקי העולם היהודי.

אחרי שישב ר' יהודה ביבאס על כס הרבנות בקורפו במשך יותר מעשרים שנה, עזב את משרתו הרמה והנוחה ועלה את ארץ-ישראל בשנת תרי"ב - 1852 בקירוב. הוא התיישב בחברון, עיר-האבות, והעביר אליה את ספרייתו הגדולה. כמו כן, הקדיש את מיטב זמנו ללימוד התורה. אחרי שנים אחדות של חיי צניעות, נפטר ביום י"ז בניסן תרי"ז - 1857 ונקבר סמוך לקברו הקדוש של **הרב המקובל אליהו די-וידאש**, בעל החיבור הנודע: "**ראשית חכמה** - ספר מוסר ויראת ה' ותשובה" (ד"ר ז. וילנא, מחניים תשכ"ז).

בסאלוניקי היו שלושה בתי דין רבניים, שכל אחד מהם עסק בנושא אחר: האחד, עסק בענייני נישואין, השני בענייני שכירות ורכוש (חזקות) ובית הדין השלישי עסק בענייני איסור והיתר, קרי: כשרות וכיו"ב.

בראש כל בית דין עמדו שלושה רבנים, שנבחרו על ידי הרבנים. יש לציין, שבתי דין אלה היו ידועים בפסקי הדין ההוגנים והישרים שלהם, שגם מוסלמים ויוונים העדיפו להתדיין בהם בפרשיות עם יהודים, ולא הלכו להתדיין בבתי משפט תורכיים.

התעצמות כלכלית, מדינית ותרבותית

במאה התשע-עשרה, התחיל גל מאבקים לשחרור מעול העותמנים בקרב עמי אירופה. בכל האירועים המדיניים הללו, שמרה קהילת סאלוניקי על מעמדה האיתן, בזכות כוחה הפיננסי ובזכות גודל אוכלוסיית היהודים בעיר.

בסוף המאה התשע-עשרה, הפכה קהילת סאלוניקי ל"עיר ואם ביוון" ולמעמד של מדינה בתוך מדינה, שיצא לה מוניטין בכל העולם כולו. היא השתלבה במהירות בעולם ההשכלה המערבית והסתגלה לתנאים המדיניים החדשים שנוצרו בחצי האי הבלקני.

בעשר השנים הראשונות של המאה העשרים, הגיעה לשיאה האוטונומיות של הקהילה היהודית שם על מוסדותיה המסועפים: בכלכלה, בחרושת, במסחר, בשליטה על הנמל ועל מרחבי הים, וכן הגיעה לשיאה במינהל הציבורי.

תרבות וציונות

בד בבד עם השגשוג הכלכלי, באה פריחה רוחנית, תרבותית וחינוכית בקהילה היהודית בסאלוניקי. נוסדו אגודות תרבות שעסקו בלימוד השפה העברית וספרותה וכן טופחו תנועות ציוניות.

הרוח הציונית שהתעוררה בתוך תנאים אלה של רווחה, זכתה למימוש, שהתבטא בעליית בני נוער לארץ-ישראל, ששאפתם הייתה להשתלם וללמוד בארץ ולחיות בה חיים עצמאיים, כמו בימי האבות.

חברת "כל ישראל חברים" (כי"ח), עסקה בפעילות חינוכית ענפה בסאלוניקי. לתושבי העיר היהודיים הצטרפו משכילים מארצות מערב אירופה, בייחוד מאיטליה, וביניהם רופאים, בנקאים, אנשי חינוך ומקצועות חופשיים ואנשי מסחר ותעשייה.

ביקורי אישים בולטים בעיר כגון: **דוד בן-גוריון, יצחק בן-צבי, זאב ז'בוטינסקי, ד"ר יוסף קלוזנר ואח'**, סייעו לטיפוח קשרים עם תפוצות ישראל במזרח אירופה ובמרכזה.

יהודים ציוניים, שעלו מרוסיה, עשו את דרכם לארץ-ישראל, דרך נמל סאלוניקי ואף הם השפיעו על תושבי העיר.

עוד בשנת 1899 נוסדה האגודה "קדימה" שמטרתה הייתה, לפתח את הרגש הלאומי וללמד עברית וספרותה. חברה היו חניכי בתי המדרש, תלמודי תורה, עורכי עיתונים, משכילים וסוחרים. חברי האגודה חויבו לדבר עברית, הם ארגנו חוגים, טיפחו ספרייה מעודכנת, קיימו הרצאות ושמשו דוגמה לאגודות נוספות שנוסדו בעקבותיה.

האגודות והמועדונים השונים שנוסדו, פנו לשלושה כיוונים:

א. למגמה הציונית-לאומית והשתלבותה בערכי היהדות לתפוצותיה;

- ב. השתלבות בתרבות המקומית, קרי התורכית;
- ג. השתלמות בתרבות האירופית, בייחוד התרבות הצרפתית, תוך שמירה על האופי היהודי בהווי החיים בסאלוניקי.

פעילות ההסתדרות הציונית ותנועת העבודה בסאלוניקי

ההסתדרות הציונית, על כל שלוחותיה מ"מכבי" ועד הרביזיוניסטים, היוותה את הגורם החשוב ביותר של הפעילות החברתית-תרבותית בסאלוניקי העיר.

ההסתדרות תרמה רבות להעשרת החיים בעיר, הן בהפצת הערכים הלאומיים בקרב יהודי הקהילה, והן בניהול תקין של ענייני הקהילה ובהסדרת העלייה לארץ-ישראל. בהשפעת הציונים נוסדה הסתדרות "החלוץ", שהכינה את חבריה לקראת עלייתם ארצה. כמו כן, הובאו מורים מארץ-ישראל והונהגו בבתי הספר שיטות חדשות בהוראה, בלימוד השפה העברית כשפה חיה ובידיעת ארץ-ישראל המוקמת ונבנית.

בהשפעת הציונים, נוסדה הסתדרות "החלוץ" שהכינה את חבריה לעליה לארץ-ישראל ואף בנתה חווה להכשרה חקלאית בסמוך לעיר. לעיתים מזומנות ארגנה ההסתדרות הציונית "שווקים" בהם הועסקו אנשים ותמורת עבודתם קיבלו כסף אותו תרמו לקרן הקיימת לישראל. כמו כן, ערכה ההסתדרות מגביות להתיישבות בארץ.

ד"ר משה קופינאס, פעיל מרכזי בהסתדרות הציונית, אסף סכומים גדולים לייסוד המושבה של יהודי יוון בארץ, באזור השרון: "צור משה" שנקראה על שמו. ההסתדרות פעלה רבות להפצת מטרות הציונות ודרכי פעולתה בקרב הממשל היווני, שנתן את הסכמתו ואישורו להצהרת בלפור.

ההסתדרות הציונית אף עוררה תנועה להתגייסות לגדודים העבריים בימי מלחמת העולם הראשונה ושלחה צירים לקונגרסים הציוניים וכן הסדירה את העלייה ההמונית של יהודי סאלוניקי ארצה.

בשנת 1914, הגיע יצחק בן-צבי לסאלוניקי והתפעל מפעילותה של תנועת העבודה שם: "התנועה הסוציאליסטית בסאלוניקי מגלה חזיון יחיד במינו בתנועה הסוציאליסטית, בהיותה האגודה הסוציאליסטית היהודית היחידה בקרב הספרדים" (מתוך: קובץ שאלוניקי, ת"א, תשכ"ז, ע' 732).

בתחילת דרכה של ההסתדרות, היו חברים בה גם בני עמים אחרים, אך במרוצת השנים, אחרי המלחמה הבלקנית שהתרחשה בשנת 1912, פרשו ממנה הלא יהודים והיא הפכה להיות הסתדרות ציונית, שכל חבריה, בלי יוצא מן הכלל, היו יהודים שעבדו כסבלים, סנדלרים, פועלי דפוס, פועלים בבית החרושת לטבק וכיו"ב.

דוד בן-גוריון, אף הוא היה בסאלוניקי עם יצחק בן צבי בשנת 1914 ובהשפעתם, נוסדה האגודה הציונית-סוציאליסטית, שהציבה לה למטרה לשלב את תנועת העבודה עם השאיפה לייסד מדינה עצמאית וסוציאליסטית בארץ-ישראל, שברבות הימים הפכה להיות סעיף מתנועת "פועלי ציון" העולמית.

בחלק הבא, חלק ג' הנוגע ליהודי יוון, אגע בעיסוקים נוספים בהם היו יהודי סאלוניקי מעורבים, באבדן צביונה היהודי של העיר, בעלייה לארץ ישראל ובשואת יהודי סאלוניקי.

ביבליוגרפיה

בנבנישתי, דוד, "דע את עמך" יהודי יוון. מרכז ההסברה, משרד החינוך, ירושלים התשמ"ו-1986.

בית הכנסת בית-אל בסאלוניקי

א. פעילות לי"א במרחשוון - יום פטירתה של רחל אמנו

כתיבת מכתבים לרחל אמנו ואמנו

המטרה: היכרות עם הדמות הצדקת - רחל אמנו.

חומרי עזר: בגיל מבוגר יותר רצוי מאוד לפעול לפי פרשני המקרא.

מספר המשתתפים והגיל: אינו מוגבל.

מהלך:

- כתוב מכתב מרחל לחברתה בו היא מספרת לה את הקורות אותה בבראשית כט, ט-יג.
- כתוב מכתב מיעקב לרחל בו הוא מתאר את העובר עליו בבראשית כט, טז-כא.
- כתוב מכתב מרחל ללאה בו רחל מוסרת ללאה את הסימנים.
- כתוב מכתב מלאה לרחל לאחר שלא מקבלת את הסימנים מרחל.
- כתוב מכתב מלאה לחברתה בו היא מספרת לה את מצבה לאחר נישואיה.
- כתוב מכתב מרחל ליעקב על פי הכתוב בבראשית ל, א-ח).
- כתוב מכתב מרחל לחברתה בו היא מספרת לה את הקורות אותה בבראשית ל, יד-יז.
- כתוב מכתב מרחל לחברתה בו היא מספרת לה את הקורות אותה בבראשית ל, כב-כו.
- כתוב את הדו-שיח בין יעקב לרחל (ולאה) בבראשית לא, ד-טז.
- כתוב מכתב מרחל לחברתה בו היא מספרת לה את העובר במוחה ובליבה, בבראשית לא, כו-מג.
- כתוב תיאור על העובר על יעקב בבראשית לה, טז-כ.
- כתוב תיאור על העובר על רחל בבראשית לה, טז-כ.

הערה: לגילאים בוגרים יותר ניתן להשתמש במפרשים ואף רצוי.

כל מילה חייבת להיות מעוגנת בפרשנים, ובתחתית המכתב מצוינים המפרשים או המקורות, וכל המרבה הרי זה משובח.

על פי "כזה ראה... וחדש א, פעילויות והפעלות לחודשי השנה ולמועדי ישראל",

כתיבה ועריכה: מיכל בלאו (שינובר), "מופת", מרכז הדרכה

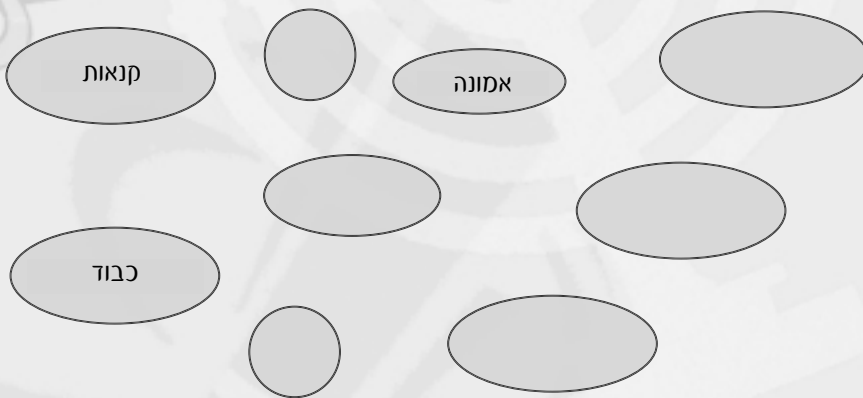
ב. חנוכה

1. ב' א"ס ההס כזאן יצה

א. עבודה בקבוצה / בזוגות

לפניכם מושגים / ערכים המתקשרים לחג החנוכה

- לאחר דיון ביניכם, הוסיפו 3-4 מושגים / ערכים שלטעמכם מתחברים לחנוכה.
- מול כל מושג נסו לנסח את ההפך ממנו, לדוגמה: שלום - מלחמה.
- לאחר מכן צרו מערך חדש של קשרים בין המושגים / ערכים שיצרתם.
- נמקו את החלטתכם תוך כדי הגדרה של כל מרכיב.

ב. במליאה:

- כל קבוצה תציג את מערך הקשרים שיצרה.
- יתקיים דיון בזיקה שבין המושגים הנ"ל ובין המשמעות של חג החנוכה ללומדים.

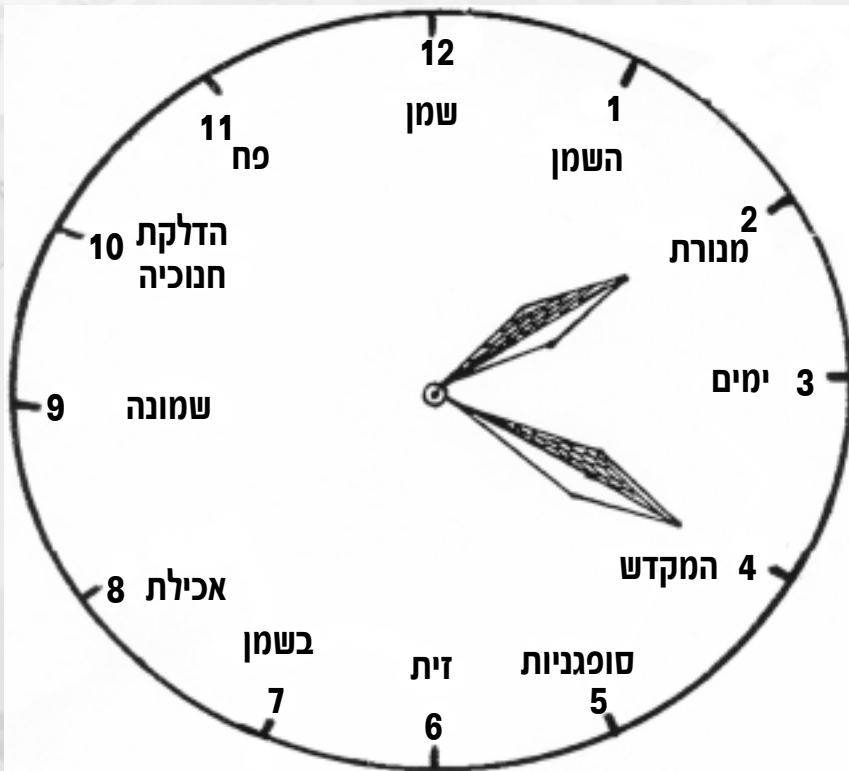

2. שעון השמן

נס פח השמן ומנהגים הקשורים בו

הוראות

- שימו את מחוגי השעון על פי השעה הכתובה ותקבלו צירופי מילים הקשורים לחנוכה.
- לדוגמה: 2.20 = מנורת המקדש.

- חברו סיפור קצר על פך השמן. השתמשו בצירופי המילים שמצאתם ב"שעון השמן" ואחר כך ניתן לשחק את משחק "שעון השמן".

3. משחק שולן השאן

הציוד הנדרש

- כרטיסים מבריסטול / נייר משלושה סוגים:
- א. 13 כרטיסים שעה עגולה.
- ב. 8 כרטיסים חלקי שעה.
- ג. כרטיסים לבנים.
- ד. כרטיס המסומן באיקס.
- מספריים
- צילום של שעון
- קופסה לכרטיסים

מהלך המשחק

- על המדריכה לבקש מהחניכים לשנן את השעון כדי שיראו שכל מספר בשעון מרמז על מילה הקשורה לחג החנוכה.
- אחר כך ניתן לחלק את הקבוצה לשתיים ולשחק את המשחק.
- יש להכניס את כל הכרטיסים שהוכנו לתוך קופסה או כובע צילנדר, ועל כל נציג קבוצה בתורה לשלוף מתוך הכובע כרטיס ולפעול על פיו.
- א. כרטיס שעה עגולה - 12.00 מרמז למילה אחת (= 2 נקודות).
- ב. כרטיס חלק משעה - 12.30 מרמז לשתי מילים (= 4 נקודות).
- ג. כרטיס לבן - מאפשר מילה אחרת הקשורה לחנוכה (= 2 נקודות).
- ד. כרטיס איקס - יש להמתין לתור הבא.
- כדי להעלות את מתח המשחק יש לענות על פי זמן קצוב.
- בכל משחק יש לשנות את המילים מסביב לשעון.
- הקבוצה המנצחת היא הקבוצה שצוברת את מרבית הנקודות.

4. סגרת חקירות בן־שאל חילכה

סדנה זו משלבת לימוד של ההיבט ההיסטורי של החג עם טכניקות של תקשורת המונים בנות ימינו. כל זאת בטכניקה חווייתית ותחרותית.

הסדנה כפי שהיא מוצגת כאן עוסקת רק בהיבט ההיסטורי ומשמעויותיו ולא במנהגי החג הנהוגים בימינו.

הסדנה מתבססת על ידע מוקדם על החג ועל הבנת מילות המפתח.

מהלך הפעילות

- לאחר פתיחת הפעילות בה יש לרענן את סיפור החג נעבור ב"מנהרת הזמן" ונהיה חלק מהעם היהודי בתקופת החשמונאים, אלא שאנו מביאים איתנו את אמצעי התקשורת של ימינו.
- המשתתפים נחלקים ל-6 קבוצות. כל קבוצה מקבלת קטע מהאירועים ההיסטוריים ועליה להפיץ את המסר שלה באמצעי התקשורת כך שיגיעו להמונים: הכנת פוסטר (פרסום חוצות), גייגל או קליפ (לרדיו או לטלוויזיה) וכתבה לעיתון. כל קבוצה מקבלת קטע מידע ובו חומר רקע לפעילות שלה.
- פירוט המטלות לקבוצות:

קבוצה א:

הנושא: גבורה פיזית - המלחמה ביוונים

המטרה: לשכנע את העם להצטרף לצבא המכבים.

דוגמה לשימוש בטכניקות התקשורת:

- א. פוסטר המעודד את הגיוס
- ב. קליפ עידוד למצטרפים
- ג. כתבת עיתון על פעילות המכבים.

קבוצה ב:

הנושא: גבורה פיזית - המלחמה ביוונים

המטרה: פרסום הצלחות המכבים.

דוגמה לטכניקות: כתבה לסיכום אירועי המלחמה.

קבוצה ג:

הנושא: החופש לשמירת הדת - גזירות אנטיוכוס וחילול המקדש.

המטרה: קריאה ליהודים לשמור על דתם למרות הגזירות - פניה אישית.

דוגמה לטכניקות: כתבה ובה רעיונות כיצד לשמור על המצוות.

קבוצה ד:

הנושא: החופש לשמירת הדת - גזירות אנטיוכוס וחילול המקדש.

המטרה: קריאה לעם לשמירת בית המקדש כמרכז העם היהודי.

קבוצה ה:

הנושא: שמירת התרבות היהודית - שפה, לבוש וכדו'.

המטרה: קריאה למתיוונים לחזור למקורות.

קבוצה ו:

הנושא: שמירת התרבות היהודית: שפה, לבוש וכדו'.

המטרה: קריאה ליהודים שלא להצטרף למתייוונים.

הציוד הדרוש

- עפרונות / עטים
- בריסטולים
- צבעים, טושים
- ג'ורנלים או תמונות (לגוון הפוסטרים)
- טייפ + קלטות או סרט וידיאו וטלוויזיה (להקלטת הגיינגל/הקליפ).

ריכוז הפעילות: הריכוז מטרתו להציג את עבודת הקבוצות תוך מתן ניקוד (להגברת המוטיבציה). כל קבוצה מקבלת ניקוד על ביצוע ועל מידת השימוש במידע שהיא קיבלה. חשוב להקדיש מספק זמן לסיכום.

המידע הניתן לקבוצות

קבוצה א:

השנה היא 166 לפני הספירה. בארץ-ישראל שולטים היוונים. אנטיוכוס אפיפנס - המלך היווני - מחליט שהיהודים צריכים להאמין באלים היוונים. הוא הופך את בית המקדש למשכן האל זאוס, ראש האלים היווניים ומכריח את היהודים להקריב לו קורבנות.

היהודים מתנגדים, העם יוצא למרד ביוונים. בראש המורדים עומד יהודה המכבי. המורדים מסתתרים בהרים ומשם הם נלחמים ביוונים. המלחמה קשה. ליוונים צבא גדול וטוב: פרשים וסוסים וכלי נשק רבים. היהודים אינם רגילים במלחמות ולהם כלי נשק מועטים. היהודים יודעים שהם חייבים להילחם ביוונים כדי לשמור על החופש הדתי של העם היהודי.

קבוצה ב:

הלוחמים היהודים הסתתרו בהרים ומשם התקיפו את הצבא היווני. ליהודים מעט נשק ומעט חיילים ובכל זאת הם מנצחים. הנה תיאור 3 קרבות בהם היהודים מנצחים כי הם מסתתרים בהרים ומתקיפים את הצבא היווני מראשי ההרים.

(1) **קרב בית חורון - שנת 166:** היוונים רוצים להגיע לירושלים לעזור לחבריהם ששולטים בבית המקדש. החיילים היוונים מטפסים במעלה תלול בין ההרים. היהודים מתקיפים אותם מראשי ההרים. הצבא היווני נסוג.

(2) **קרב אמאוס - שנת 165:** הצבא היווני מתחלק ל-3 קבוצות כדי להתקיף את היהודים מכמה כיוונים. היהודים מגלים את התוכנית ותוקפים קבוצה אחת קבוצה. שוב ניצחו היהודים המעטים את היוונים הרבים.

3) **כיבוש בית המקדש - שנת 164:** היוונים מנסים שוב להגיע לירושלים לעזור לכוחותיהם שבעיר. הפעם הם בוחרים בדרך חדשה אך גם אותה חוסמים היהודים. הצבא היווני נסוג והלוחמים היהודים כנכנסים לירושלים, הם מגרשים את היוונים שבבית המקדש ומטהרים אותו.

סיכום: הלוחמים היהודים היו מעטים, הם לא היו רגילים להילחם והיה להם מעט נשק. הם נלחמו ביוונים הרבים שהיו להם כלי נשק רבים והם היו רגילים להילחם. היהודים, בזכות חוכמתם, גבורתם ואמונתם ניצחו את היוונים.

קבוצות ג, ד:

אנטיוכוס מלך היוונים במחשבתו לאחד את נתיניו תחת שלטונו רצה שכל נתיניו יאמינו באותם אלים - האלים היוונים. כדי להנהיג את הדת החדשה אצל היהודים השתלטו היוונים על בית המקדש ושמם פסל. היוונים הכריחו את היהודים להקריב קורבנות ולהשתחוות לפסל. היהודים התנגדו ואנטיוכוס התרגז וקבע גזירות נוספות נגד היהודים:

א. אסור ליהודים ללמוד תורה.

ב. אסור לערוך ברית מילה לתינוקות.

ג. אסור לשמור את השבת והחגים.

היהודים נבהלו מאוד. הרי אלו דברים מאוד חשובים לפי הדת היהודית. קבוצות של יהודים החליטו לא לשמוע לאנטיוכוס ולקיים בסתר את המצוות.

קבוצות ה, ו:

במשך כמאתיים שנים שלטו היוונים על היהודים. היוונים נחשבו לעם בעל תרבות מאוד מפותחת ומתקדמת. היוונים התייחסו למי שלא קיבל את מנהגייהם כחוסר תרבות.

חלק מהיהודים התחילו להתנהג כיוונים. הם דיברו יוונית, הוסיפו לשמם שם יווני (כגון מנלאוס, אנטיגונוס, יסון ועוד) והתלבשו כמו היוונים. הם גם שינו את אורח חייהם והשתתפו בפעילויות היוונים ובעיקר ביקור בגמנסיוס והשתתפות בתחרויות הספורט שנערכו בו. ליהודים אלה קראו "מתיוונים".

קבוצה אחרת של היהודים ניסתה לשמור על התרבות היהודית ונלחמה במתיוונים. יהודים אלה האמינו שהעם היהודי צריך לשמור על הדברים המיוחדים לו: שפה, לבוש, התנהגות וערכים.

5. תיפלות לחנוכה / אמת 3/5 ק"ש

כדי לקבל את המילה הנכונה יש לענות על השאלות הבאות: רמז: ליד כל שאלה מופיע הפתרון או הפתרונות לשאלה במילים מבובלות. עליכם לסדר את המילים בצורה הנכונה ולאתר אותם בתפוזרת שלעיל. המילים יכולות להופיע בכל כיוון מלמטה למעלה, ימינה, שמאלה ובאלכסון.

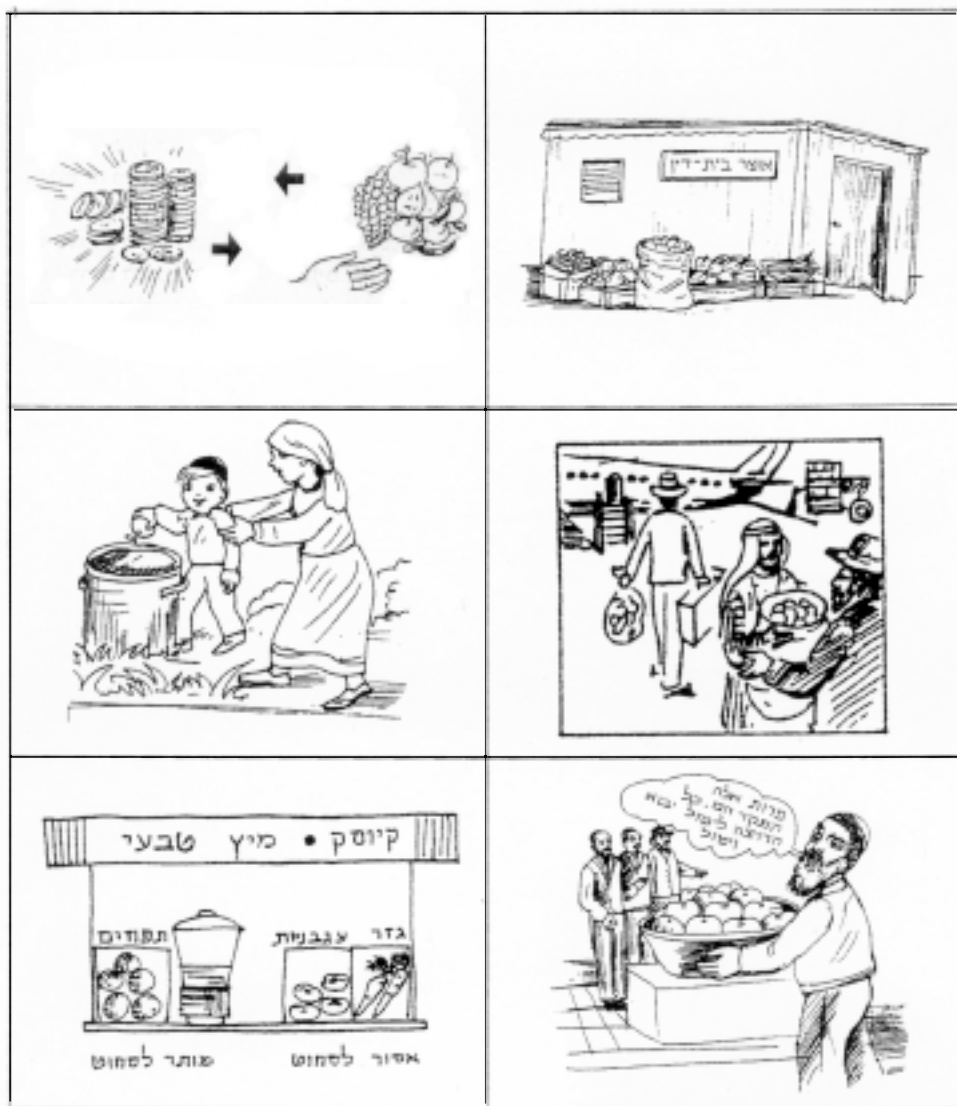
א	ג	ס	ש	ד	כ	נ	ג	ר	ש	י	מ	ד	ת	ש	ת
ג	נ	א	א	מ	א	נ	ל	ש	ר	י	נ	ס	ש	מ	א
נ	ס	ל	ג	ת	ת	א	כ	א	ב	נ	ש	א	י	י	ג
ה	ל	נ	ס	ו	א	מ	ש	ר	ס	ד	ת	נ	י	ד	א
כ	א	ג	ר	ת	ת	ש	ה	ר	י	ה	י	צ	ח	ו	ב
ו	נ	י	ג	י	א	ת	ח	ש	ד	א	ק	ה	ג	ה	ת
נ	פ	א	נ	א	ו	א	ד	ג	ש	פ	ת	ל	כ	י	א
ח	י	ע	ג	ש	י	ת	א	ח	ש	נ	ס	א	ד	ר	ג
נ	ת	י	ר	ש	י	א	פ	י	א	א	נ	ה	א	ה	ב
ד	ת	ר	ש	י	כ	נ	נ	ס	מ	י	ל	ו	ד	ג	א

- (א) מה אסור בחנוכה? _____ ו _____ (פסדה, ענתית)
- (ב) כיצד אומרים הלל בחנוכה? כל יום, עם _____ (כברה)
- (ג) כמה נרות יש להדליק מעיקר הדיון? נר _____ לכל יום (חאד)
- (ד) היכן היו מדליקים נרות בזמן חכמי המשנה? בפתח הסמוך ל _____ (שותר רביהם)
- (ה) מהו שיעור השמן שיש להניח? כמות שתספיק לכך שהנר ידלוק _____ שעה (צחי)
- (ו) מה מותר לאכול לפני שהדליקו את הנרות? פחות מכביצה _____, ו _____ בלי הגבלה (תן, ריפות)
- (ז) אלו שמנים כשרים להדלקה. _____ שמן (לכ)
- (ח) באיזה סוג כלי אסור להשתמש? כלי _____ שכבר הדליקו בו (חסר)
- (ט) על אלו נרות חל איסור ההנאה? _____ הנרות (לכ)
- (י) האם מותר ליהנות מאור הנר שנקרא 'שמי' (עליך לענות כן/לא) _____
- (יא) האם המצווה היא בפעולת הדלקת הנרות או בהנחתם במקום שבו יאירו לרבים? מצוות ה _____ (דלקה)
- (יב) מי שכיבה את הנר בשוגג, האם צריך להדליקו שוב? כן/לא _____
- (יג) מי שהדליק בטעות את השמש מיד לאחר הברכות, האם צריך לברך שוב? כן/לא _____
- (יד) עד מתי אפשר לברך ברכת שהחיינו? עד שנרות הלילה ה _____ יכבו (ימינש)
- (טו) מי חייב בהדלקת נר חנוכה? בני הבית ה _____ (דגולים)
- (טז) מי חייב להדליק נרות למרות שמדליקים עבורו בביתו? מי שנמצא במקום שבו אין _____ (דויהים)
- (יז) מה מדליקים תחילה בערב שבת? נר _____ (נוחכה)
- (יח) האם אפשר לומר 'הנרות הללו' כבר אחרי הדלקת הנר הראשון? כן/לא _____

פתרונות בסוף הגיליון

ג. שנת השמיטה

מהי קדושת שביעית?

בפירות הקדושים בקדושת שביעית נצטוונו בחמישה דברים: ארבעה מן התורה, ואחד - מדרבנן.

מדאוריתא:

- א. חייבים להפקיר את הפירות, שנאמר (שמות כג, יא): "והשביעית תשמטנה ונטשתה".
- ב. אסור להפסיד פירות שביעית, שנאמר (ויקרא כה, ו): "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" - ודרשו חז"ל: לאוכלה - ולא להפסד (פסחים נב, ע"ב).
- ג. אסור לסחור בפירות שביעית, שנאמר (שם) "לאכלה" - ודרשו חז"ל: (עבודה זרה סב, ע"א) לאוכלה ולא לסחורה.
- ד. חייבים לבערם בזמן הביעור, שנאמר (ויקרא כה, ז): "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך", ודרשו חכמים (פסחים נב, ע"ב): כל זמן שחיה אוכלת מן השדה - האכל לבהמה שבבית, כלה לחיה אשר בשדה - כלה לבהמתך מן הבית.

מדרבנן:

אסור להוציא פירות שביעית לחוץ לארץ (משנה שביעית פרק ו, משנה ה).
כתבו התוספות (סוכה לט, סד"ה שאין) ואין מספר לדינים ולאיסורים שיש בפירות שביעית שצריך לנהוג בהן קדושת שביעית.

על אלו פירות חלה קדושת שביעית:

כדי לקבוע אם פרי קדוש בקדושת שביעית יש לברר ארבעה דברים:
(א) סוג הפרי או הגידול. (ב) זמן - מועד גידול הפרי. (ג) בעלות הקרקע בה גדל הפרי. (ד) מקום הגידול.

קדושת פירות שביעית

א. **סוגי הפרי או הגידול** - חלה קדושת שביעית על גידולי הארץ המיוחדים לאכילת אדם או בהמה לסיכת אדם, להדלקת נר, לצביעת אדם או כליו וכן על צמחי ריח, למעט גידולים שהנאתם אחר ביעורם (כילויים) כגון עצים המשמשים להסקה, לפי שהאדם נהנה מהם אחרי שכלה העץ מן העולם על ידי השריפה או פרחי נוי שאין להם ריח.

ב. **זמן - מועד גידול הפרי**

ירקות: השלב הקובע בירקות הוא לקיטה (תלישתם ממקום גידולם) וכל שנלקטו בשביעית יש בהם קדושת שביעית אף על פי שרוב גידולם היה בשנה השישית. ירק שנלקט בשנה השמינית וגמר בישולו היה בשביעית יש לנהוג בו קדושת שביעית.

זיתים, ענבים, תבואה וקיטניות - בזיתים, ענבים וקיטניות בגידולים שזרעם נאכל כגון שעועית, אפונה וכדומה השלב הקובע לקדושת שביעית הוא השליש הראשון של הגידול.

פירות האילן: השלב הקובע לקדושת שביעית הוא חניטה. יש אומרים שחניטה היא שליש הגידול, ויש אומרים כשניכר הפרי אחר נפילת הפרח וכל שהחניטה הייתה בשנה השישית אפילו רוב גידולו בשמינית, הרי הוא קדוש בקדושת שביעית.

ג. **בעלות הקרקע:** אם הקרקע נמצאת בגבולות ארץ-ישראל - על פי התורה לא סומכים על היתר המכירה אז יש לפירות דין של קדושת שביעית.

אם הקרקע בבעלות אוצר בית דין היא, עדיין חל על פירותיו דין קדושת שביעית.

מקום הגידול: אם גדלו הפירות באדמת ארץ-ישראל על פי התנאים המוזכרים לעיל, הפירות, הירקות והצמחים חייבים כקדושת שביעית.

גידולים הנעשים בחממה ובמשטחים התלויים על כלונסאות הגבוהות מן האדמה (מצעים מנותקים) ובהם מיכלים עם שתילים מסוגים שונים מותרים בשביעית.

שלב הגידול הקובע: אף-על-פי ששנת השמיטה היא מראש השנה (תשס"ח) עד לראש השנה (תשס"ט), אבל קדושת שביעית תחול על הפירות וגידולי הארץ לפי שלבים בגידולם.

מושגים בשמיטה

אוצר בית דין

אסור לאדם פרטי לאסוף ירקות או פירות בשנת השמיטה בדרך המקובלת כל שנה, כי בכך הוא מראה בעלות על שדהו. לעומת זאת, לבית דין מותר לשכור פועלים כדי שיעשו זאת, וכן לחלק את התוצרת לציבור. כיום, חקלאים רבים מוסרים את יבולם, שגדל בקרקע שלא הופקעה קדושתה, לאוצר (מחסן, ובית הדין, שהוא גוף ציבורי, קובע את מחיר התוצרת ואת אופן שיווקה לציבור. בית הדין גובה מהציבור תשלום, לא על הפירות עצמם, אלא רק עבור ההוצאות של החקלאים בגידול ובטיפול בפירות (לכן אין בכך איסור סחורה). החקלאים עובדים בשדה שלהם כשליחי בית הדין. הקונה פירות אלו, עליו לנהוג בהם בקדושת שביעית, ולבערם במועד.

אכילת פירות שביעית

יש הסוברים, שמצווה מהתורה לאכול פירות שביעית, שנאמר: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" (ויקרא כה, ו). גם לדעת הסוברים, שאין בכך מצוה, על האוכל פירות אלו לנהוג בהם כפי שנהוג בכל שנה, כל מין כדרכו; כלומר, פרי שנהוג לאוכלו חי - אסור לבשלו, וכן להיפך. מותר לסחוט או לרסק פירות וירקות רק אלו שדרכם בכך בכל שנה.

ביעור פירות שביעית

חובה על כל אחד לבער (להוציא) את פירות שביעית המצויים בביתו, מרגע שכבר לא ניתן למצוא מאותו המין בשדה, שנאמר: "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל" (ויקרא כה, ז). מכאן למדו חז"ל: כל זמן שחיה אוכלת בשדה - בהמתך אוכלת מהפירות בבית, כלה (נגמר) לחיה בשדה - כלה (הפסק) גם לבהמתך בבית, ואז יש לבער את הפירות מהבית. מפקירים את הפירות לפני שלושה אנשים.

היתר המכירה

בהלכה ידועים מקרים של העברת רכוש מידי יהודים לנוכרים לשם הפקעת חיוב המוטל על הרכוש אם יישאר בידי היהודי. הדוגמה הבולטת ביותר והידועה ביותר היא מכירת חמץ לגוי. היות ואיסור "בל יראה ובל ימצא" מותנה בבעלות ישראל, כמו שנאמר: "לא יראה לך חמץ וגוי", אם ימכור את חמצו לגוי הרי החמץ אינו ברשותו ואינו שלו, ואינו עובר עליו אפילו אם מכירה זו היא מכירה לתקופה קצרה והיא נראית כהערמה היא משמשת בעם ישראל כמוצא להישמר מאיסור חמץ.

על הלכה זו הסתמכו גאוני ישראל וקבעו כי ניתן למכור את אדמת ארץ-ישראל למשך שנת השמיטה לגויים. וכתוצאה מכך כל הגידולים יהפכו להיות תוצרת "נוכרית" המותרת בשנת השמיטה.

קדושת "דמי פירות שביעית"

קדושת פירות שביעית כוללת גם את התמורה המשולמת עבור פירות אשר הותרו במסחר בשנת השמיטה.

פתרונות לבעיית קדושת "דמי פירות שביעית"

א. **הקפה** - הקונה פירות שביעית בחנות, לא ישלם עבור הפירות אלא יקנה בהקפה, ורק לאחר שאכל את הפירות, ישלם. היתר זה נובע מכך, שבשעת התשלום לא יהיה פרי במציאות וקדושה אינה יכולה להיתפס בדבר שאיננו קיים.

ב. **מכירה בהבלעה** - אם אין המוכר מוכן למכור בהקפה יקנה שני דברים, אשר באחד מהם אין קדושת שביעית, וישלם עבור החפץ הבלתי מקודש סכום יותר גדול. למשל, אדם הקונה ארבע מינים לסוכות בשנת השמיטה עליו לשלם עבור הלולב מחיר גבוה יותר שיכלול בו גם את מחיר האתרוג, ואת האתרוג שהוא פרי וחלה עליו קדושת שביעית יבליע במחיר הלולב.

1. חן קל

א. לשכבה הבוגרת

■ יש לקחת אחד ממושגי שביעית ולהדביקו על חולצת אחד החניכים ועל החניך לעבור בקבוצה ולנסות לגלות את המושג בעזרת שאלות שהתשובה עליהן היא "כן" או "לא".

ב. לשכבה הצעירה

- ניתן לגוון את המשחק על ידי תמונה המרמזת על המושג.
 - הקבוצה נחלקת לקבוצות, על המדריך לגזור את התמונות.
 - נציג הקבוצה ניגש למדריך ומקבל כרטיס עם תמונה. על הנציג להמחיש בפני קבוצתו את המושג על הלוח ועל החניכים לנחש באיזה מושג מדובר.
 - אם ענו נכון - זוכים בנקודה ואם לא - השאלה עוברת לקבוצה השנייה.
- הערה:** כדי להקל על החניכים הצעירים, אפשר לתת להם רשימה של מושגים לפני הפעולה.

דוגמאות למושגים

- קדושת פירות שביעית
- ביעור שביעית
- אוצר בית דין
- דמי שביעית
- הפסד פירות שביעית
- הפקר
- ספיחין
- היתר מכירה
- לאוכלה ולא לסחורה.

2. מ/זע/ת/שמיטה

- להכנת מודעות הקשורות לנושאים כגון: הפקר. אתה בעל השדה - נסח מודעה המאפשרת כיום לאנשים בשנת השמיטה להיכנס לחצרך, לקטוף פירות תוך התחשבות שלא להרוס את השדה.
- אתה בעל הבית - נסח הזמנה על ביעור פירות שביעית.
- אתה פרסומאי - נסח מודעה לעודד שמירת השביעית.
- הנך רב מושב חקלאי וברצונך להזהיר את התושבים מאכילת סחורה שאינה ידועה בשנת השמיטה.
- הנך איכר שומר שביעית - נסח מודעה שתעניין אנשים לקנות פירותך בשביעית, באמצעות אוצר בית-דין.

על פי "השמיטה" - חידודין לשנת השמיטה, בעריכת צבי שינובר ויצחק וייס, בהוצאת מופת

ד. אקטואליה ביהדות

מותגים - עבודה זרה חדשה?

מטרות:

1. לברר מהן ההעדפות של בני הנוער בקניית פריטי לבוש ואביזרי אופנה.
2. לבחון את שיקולי הדעת המשפיעים על דפוסי הצריכה והרגלי הקנייה של בני הנוער.
3. להביא למודעות בני הנוער שחברות מסחריות רואים בהם כוח צרכני משמעותי.
4. לברר אילו גורמים שונים בחברה (הורים, מערכת החינוך) יכולים לתרום לקידום הנושא.
5. להכיר את דעת חז"ל בנושא.

אוכלוסיית היעד: חט"ב וחט"ע.

משך הפעילות: 45 דקות.

עזרים: שאלונים אישיים, כרטיסי אירועים וכרטיס משימה קבוצתית.

מהלך הפעילות:

שלב א - במליאה

- המנחה יפתח ויאמר: סקר שיזם לאחרונה משרד התמ"ת (התעשייה, המסחר והתעסוקה) בשיתוף עם המועצה לשלום הילד מראה כי בני הנוער הינם קבוצת צרכנים עצמאית, גדולה ומשמעותית במשק וכי עומדים לרשותם מקורות כספיים המאפשרים להם להחליט מה לקנות ללא מעורבות הוריהם.
- גם חברות מסחריות מודעות לכוח הקנייה של בני הנוער והן משקיעות משאבים ביצירת מותגים אופנתיים לשם קידום המכירות בקרב קבוצה זו.
- בפעילות זאת נדון בהרגלי הקנייה של בני הנוער ובהשפעות החברתיות של המותגים עליהם.
- המנחה יחלק שאלונים אישיים לכל המשתתפים.
- המשתתפים ימלאו את השאלונים האישיים. המנחה ימנה אחד מהמשתתפים והוא יאסוף את השאלונים ויסכם את התשובות.

שאלון אישי

האם הבגדים, הנעליים והאביזרים שאת/ה קונה הם מותגים ידועים?

מסכים / לא מסכים	תמיד, כי הם יותר יפים
מסכים / לא מסכים	תמיד, כי זה מה שלובשים החברה
מסכים / לא מסכים	תמיד, כי הם איכותיים יותר
מסכים / לא מסכים	אני לא, אבל החברים שלי כן
מסכים / לא מסכים	כן, כדי להרגיש "קול" (cool)
מסכים / לא מסכים	לפעמים יוצא לי, אבל אין לי העדפה למותגים
מסכים / לא מסכים	לעולם לא, כי אין לי מספיק כסף
מסכים / לא מסכים	לעולם לא, מסיבות עקרוניות
מסכים / לא מסכים	אני מעדיף חיקויים של מותגים ידועים
מסכים / לא מסכים	אני בכלל לא קונה בגדים

שלב ב - קבוצתי

- המליאה מתחלקת לקבוצות בנות 5-6 משתתפים.
- כל קבוצה תקבל כרטיס אירוע וכרטיס משימה קבוצתית.
- חברי הקבוצה יקראו את האירוע וייתייחסו לשאלות בכרטיס המשימה הקבוצתית.
- הקבוצה תתכונן לדווח בפני המליאה על הדיון הקבוצתית.

קראו את סיפור האירוע ודונו בשאלות שבכרטיס המשימה הקבוצתית.

כרטיס אירוע מס' 1

גיל בן ה-15 פנה לאמו וביקש ממנה כסף כדי לקנות מכנסי ג'ינס ונעלי ספורט חדשות בכדי לצאת עם החברים. "מה לא בסדר עם הנעליים שלך?" שאלה אמה, "והארון שלך מלא מכנסי ג'ינס, למה צריך עוד זוג?"

"את לא מבינה", ענה גיל "המכנסיים האלה לא שווים, הם לא 'קול', וגם הנעליים שאני נועל לא נחשבות. בלי הבגדים ה'נכונים' אין לי מה ללכת. לא ית'יחסו אלי. ידברו עלי מאחורי גבי. אם אני רוצה להשתלב, אני חייב לקנות בגדים אחרים".

"הדברים האלה עולים המון כסף", אמרה אמה, "אני לא בטוחה שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו".

"את לא מבינה, זה לא שאני רוצה, אני מוכרח!" ענה גיל, נכנס לחדרו וטרק את הדלת.

כרטיס אירוע מס' 2

נירית וחברותיה הלכו לקניון לקנות נעלי ספורט. "תקני משהו יפה אבל אל תשתוללי", אמרה לה אמא. "לא לדאוג!" אמרה נירית ויצאה מן הבית. נירית מדדה כמה זוגות נעליים. כולן היו יפות ונוחות. היא התקשתה להחליט. שני זוגות הנעליים שביניהם התלבטה היו דומים מאוד. אחד היה מתוצרת לא ידועה, והשני מתוצרת של מותג יוקרתי ומחירו היה גבוה בהרבה. "תיקני את אלה", אמרה לה המוכרת, והצביעה על הנעליים הזולות יותר, "הן טובות באותה מידה, לא חבל על הכסף?" נירית מאמינה שאם תנעל את זוג הנעליים השני היא תיחשב ל"מקובלת". "הנעליים האלה הן נעליים מנצחות", אמרה נירית לעצמה. נירית מתלבטת.

כרטיס אירוע מס' 3

רועי רוצה לקנות רק מותגים. הוא רב עם ההורים שלו בנושא זה כל הזמן. "המותגים עושים אותי 'קול' הוא אומר להם, 'בלי מותגים אין לי מה לצאת מהבית'". לאחרונה החליטו הוריו של רועי לשים גבול לרכישות אלה ולא לממן לו יותר קניית מותגים. "אפשר לקנות את אותם דברים בלי התווית בחצי מחיר", טוענים הוריו, אבל רועי בשלו: "בלי התווית פשוט זה לא שווה. לכולם יש. לכולם קונים. ככה זה. אתם חייבים לקנות לי. אם אין לי מותגים אני לא הולך לבית הספר". "אין לנו כסף לקנות לך את כל המותגים האלה", אמרו הוריו של רועי. "אז אני לא יוצא מהבית ולא צריך טובות", ענה להם רועי. רועי כועס מאוד, הוריו נבוכים.

כרטיס אירוע מס' 4

דורי עבד במהלך שנת הלימודים כמלצר וכעת יש לו סכום יפה בבנק. דורי אוהב מחשבים, והוא רוצה לקנות לעצמו מחשב חדש במקום המחשב הישן שיש לו. בניגוד לחבריו, הוא לא נוהג ללבוש מותגים יוקרתיים ולא אחת "זוכה" להערות שלועגות לבגדיו. "זה לא נחשב, זה לא זה. מה אתה לובש את הסמרטוטים האלה?" אומרים לו. דורי מתלבט מה עליו לעשות בכסף שהשתכר - האם לקנות את המחשב שהוא כה רוצה, או לרכוש בגדים ולהרגיש חלק מהחבורה?

כרטיס אירוע מס' 5

ענת, שני ותמר יצאו לסיבוב קניות לקראת מסיבת סיום השנה. ענת ושני בחרו שמלת נשף בחנות של חברה נחשבת בקרב בני הנוער. גם תמר מדדה שמלה דומה. "את נראית נפלא. סוף הדרך", אמרו ענת ושני. תמר הביטה בתג המחיר ואמרה בשקט: "אבל היא יקרה, היא מעבר לתקציב שקיבלתי מהוריי". "יש לך חסכונות מעבודת הקיץ", אמרו ענת ושני, "בשביל מה עבדת? גם אנחנו משלמות מהכסף שלנו. אנחנו הרווחנו אותו, אנחנו נקנה מה שאנחנו רוצות". תמר מתלבטת.

כרטיס משימה קבוצתית

1. נניח שאתם חברים של הדמות או הדמויות בסיפור - מה הייתם אומרים או מייעצים להן?
2. באיזו מידה רכישת המותגים משפיעה לדעתכם על המקובלות החברתית ועל הדימוי העצמי והתפיסה העצמית של בני נוער? נמקו.
3. "כשאני לובש מכנסים ממותג X ושעון ממותג Y - אני מצהיר על השתייכות קבוצתית מסוימת" - מה דעתכם על האמירה? האם היא משקפת את המציאות?
4. נסחו מסרונים (הודעות SMS) שהייתם שולחים לדמות או לדמויות שהופיעו בסיפור האירוע שקראתם. כתבו אותם על גבי גיליון נייר או על לוח הכיתה.
5. התכוננו לדווח במליאה.

דעתם של חז"ל

- חז"ל חששו מביזבוז ממון (כלים וכו'), כפי שרואים בפירוש לפסוק "ויותר יעקב לבדו" (בראשית לב: כה). קיימים שלושה פירושים לשם מה יעקב חזר לצד השני של הירדן לאחר שהעביר את משפחתו לארץ כנען:
- א. **רש"י** - שחזר כי שחכ פכים קטנים (כלים שאין להם חשיבות).
 - ב. **רד"ק** - יעקב בדק אם נשאר רכוש משלו ואמרו רבותינו ז"ל שחזר על פכים קטנים כי צדיקים חביב עליהם ממנום שלא יפשוטו ידיהם בגזל.
 - ג. **תלמוד בבלי** - מסכת חולין, צא - "אמר רבי אליעזר שנשתייר על פכים קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממנום יותר מגופם, וכל כך למה? לפי שאין פושטין ידיהן בגזל."

על מותגים בעיתונות

המייסדים ניסו ליצור אלטרנטיבה חילונית לדת היהודית וכשלו את הואקום שנוצר. במקום הכישלון תפסה תרבות הצריכה. האלילים האלו גרועים מהאל הסטנדרטי, לא רק בגלל עובדת היותם מיוצרים בסין. הם פשוט מכריחים אותך לעבוד אותם יומם ולילה ולהמשיך להאמין כי הנך בן-חורין. אלו המותגים המובילים את רוב אזרחי העולם המערבי בדרך שבה מוליכים בהמה באמצעות החח (נזם) שבאפה. וכבר חזה זאת הנביא ישעיה באומרו "ושמתי חחי באפך ומתגי בשפתיך" (ישעיהו לז, כט). אך לא רק במותגים דוממים עסקינן, אלא גם במותגים אנושיים, שהרי כל אל זקוק לשליח בשר ודם שיפיץ את תורתו. אנו פוגשים את מנחי ערוץ הילדים, כוכבי הטלנובלות והכוכבים הנולדים. בעברית מקראית הם כונו "נביאים" ובעברית מודרנית מתורגמים ל"טאלנטים", הם מביאים את בשורת המותגים אל ההמונים ומפיצים את תורתם הקדושה בקרב צאן מרעיתם...

על פי "על סדר היום" - מותגים - כרטיס כניסה לחברה, משרד החינוך, מינהל חברה ונוער

א. פסוק פסוקך

לפניך ארבעה קטעי פסוקים הלקוחים מהתנ"ך. עליך להוציא מכל קטע מילה אחת בלבד, ולהרכיב מהמילים שהוצאת קטע מהתנ"ך בעל ארבע מילים, הקשור בנושא החידון. זכור – הקטעים אינם מובאים לפי הסדר.

1. "עֲמַךְ נִדְבַת בַּיּוֹם חֵילְךְ". (תהלים קי, ג).
2. "רוּחַ צֶפּוֹן תַּחֲלֹל גֶּשֶׁם". (משלי כה, לב).
3. "אֵךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים". (תהלים עג, א).
4. "לֹא תִנִּיף עֲלֵיהֶם בְּרוּל". (דברים כז, ה).

ב. הוא והיא

1. הוא יראה בלילה
את בן-זוגו יקדים
והיא אשת-חיל
לעובר-אורח הרבתה חסדים
2. יחזקאל בו כינה
את ישראל כפורק מרות
והיא נותרה אחרונה
למשפחה שוחרת חירות.
3. כמותו ב"בראשית" ארבעה
והראשון-שביעי במניין
והיא חגיגה גאה
עם השלמתו של בניין.

ג. מדברי חכמים

המדרש מספר: גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה, אמר לו: אתם יש לכם מועדות ואנו יש לנו מועדות, בשעה שאתם שמחים אין אנו שמחים, ובשעה שאנו שמחים אין אתם שמחים, ואימתי אנו ואתם שמחים? – בירידת גשמים. מה טעם? "לבשו כרים הצאן ועמקם יעטפו בר יתרועעו אף ישירו" (תהלים סה, יד). מה כתוב אחריו? "הריעו לאלהים כל הארץ" (שם סו, א) – כהנים לויים וישראלים לא נאמר, אלא "כל הארץ". בגלל אותו רעיון הטמון ביסוד מדרש זה קבעו חז"ל את המימרה: "גדולה גבורת גשמים מתחיית המתים". מדוע?

ידוע לכל הסיפור המפורסם אודות חוני המעגל. לאחר שהתפלל חוני המעגל ונענה שלוש פעמים, ממשיכים חז"ל לספר, שלח לו שמעון בן שטח – אלמלא חוני אתה גזורני עליך נידוי; אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונו, כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו. אמר לו: "אבא, הוליכני לרחצני בחמין" – מוליכו: "שוטפני בצונן" – מוליכו; וכו'. עליך הכתוב אומר: "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך". (משלי כג, נב). במקומות אחרים בתלמוד מובאת תגובה דומה בפי שמעון בן שטח (או בפי חכמים סתם): "שלח ליה שמעון בן שטח: "אלמלא תודוס אתה גזורני עליך נידוי". האם ידוע לך מה פגם מצאו חכמים במעשהו של תודוס איש רומי?

ד. חנוכות עולם

לפניך קטע בן שלושה בתים מפיט אשר נמצא בכת"י אנטונין. כל בית רומז על מאורע של חנוכת מיבנה הנזכר במקרא. נסה לזהות למה רומז כל בית.

(א) טוב ראי יָדִים כְּהַאֲבִיד

יִסֵּד יְסֻדוֹת בֵּית וְהַכְבִּיד

כֶּן עַל מְכוֹנוֹ רָבִיד

לְעִשׂוֹת חֲנֻכַּת הַבֵּית לְדֹוִיד

(ב) מוֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ וְכָל גְּבוּל

נִוָּה שְׂכָלֵל בִּירַח בּוֹל

שְׂמַח וְשִׂמְחָה עִם בְּגִבּוֹל

עֲשׂוֹת בְּשִׂמְחָה חֲנֻכַּת בֵּית זָבוּל.

(ג) פְּדוּת לֵאמֹם נְאֻמָּנָה

צִמְחָה לְקֶץ שְׁבַעִים שָׁנָה

קָמוּ לְבָנוֹת דָּנָא בְּנֵינָא

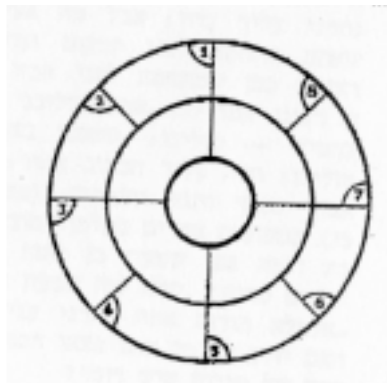
רָגְשׁוּ חֲנֻכַּת בֵּית אֱלֹהָא דָּנָא.

מן המקרא

- (1) איזה מלך הזכיר לחייליו לפני הקרב, שתוצאות המלחמה אינן תלויות במספר החיילים כי אם ברצונו של האל?
- (2) יהודה המכבי היה כידוע נוהג לחזק את לב צבאו לבטוח בה'. מי בנ"ך חיזק את לב חייליו תוך כדי הדגשת רעיון מעין זה, המובע גם בתהלים כ: "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם אלוֹ־ינוּ נזכיר?"
- (3) על איזה נס אשר אירע לאדם פרטי, מסופר בתנ"ך שלוש פעמים?

תשבץ מעוגל

לפניך שלושה מסלולים עגולים, הבנויים אחד בתוך השני, ובהם חלוקה למשבצות. עליך למלא את התשבץ לפי ההגדרות מהחיצון לפנימי, כשכל מילה בת שלוש אותיות. האות שבמעגל התיכון משותפת לשתי אותות במעגל החיצון, ואילו האות שבמעגל הפנימי משותפת לכולן. פתרון נכון יתן לך במעגל החיצון ביטוי מהתפילה.

- (1) מקום חניה במדבר.
- (2) אם.
- (3) מערבה.
- (4) נאסרה עם הקמת המקדש.
- (5) "... נלבנה לבנים".
- (6) מראשי אמוראי בבל.
- (7) "... לך האות".
- (8) ממתנות הכהונה.

(פתרונות לתשבץ בגיליון הבא)

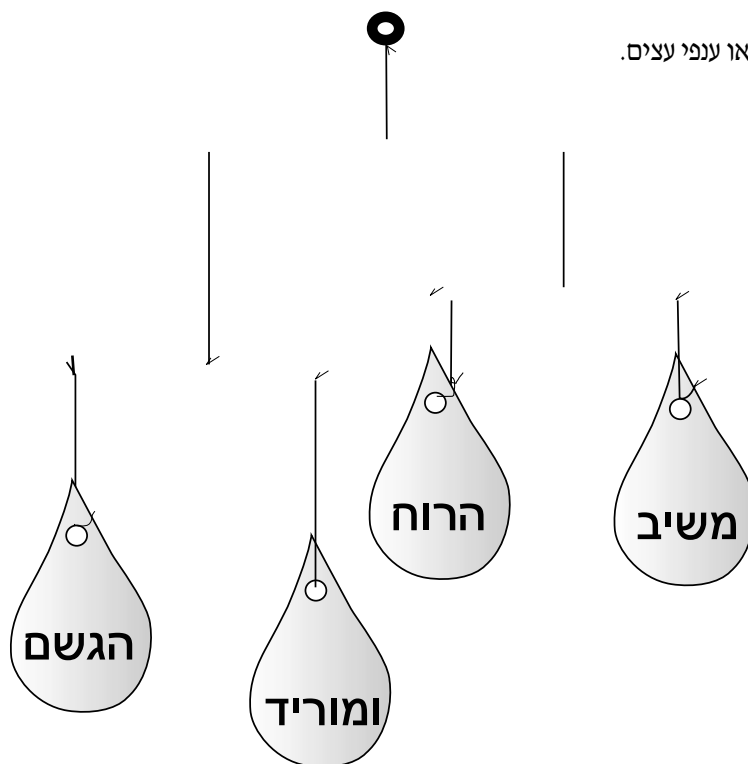
חודש מרחשוון / מאת מלכה אהרונסון

מוביילים

בחודש מרחשוון מוסיפים לתפילה "משיב הרוח ומוריד הגשם".
ב-ז במרחשוון מוסיפים "ותן טל ומטר לברכה".
ניתן להכין מוביילים עם טיפות מים מילים או אותיות התפילה.

החומרים:

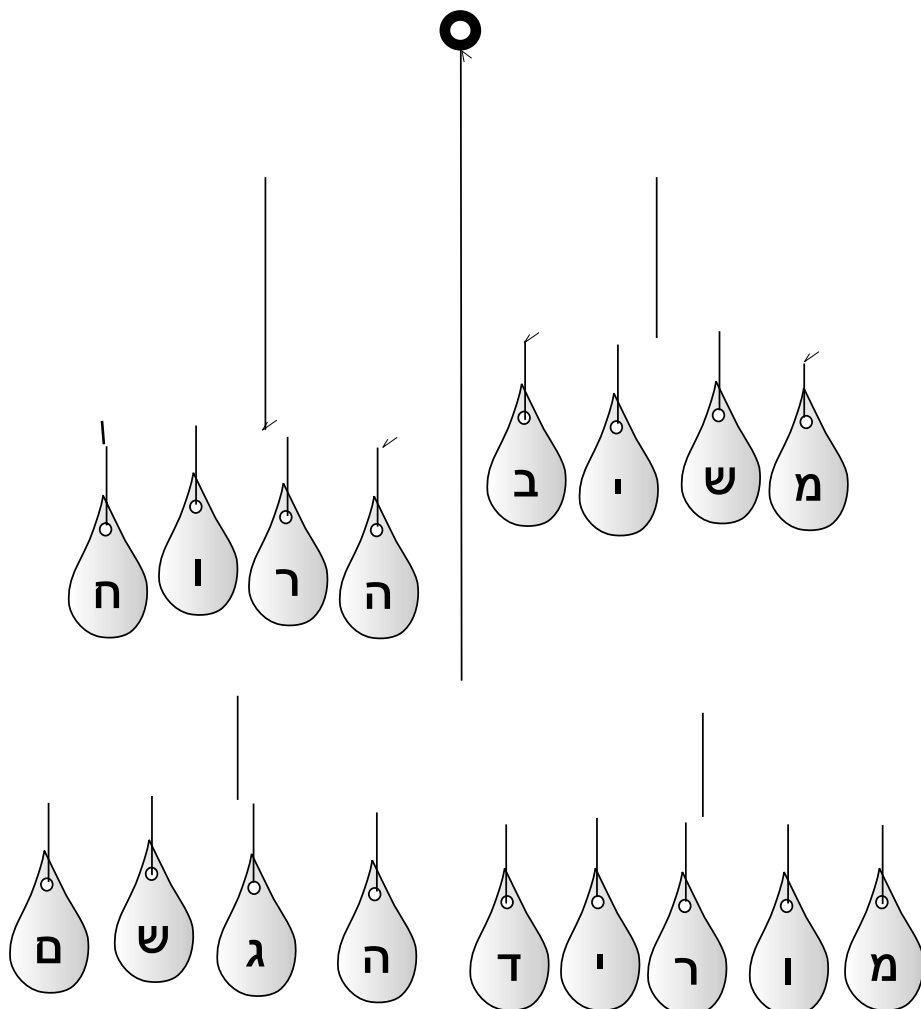
- ניירות צבעוניים.
- נייר צלופן.
- חוטים.
- שיפודים או ענפי עצים.
- מחורר.

את המובייל ניתן להכין כאשר כותבים על הטיפה מילה שלמה או אות בהתאם לגיל וביכולת החניכים.

אפשרויות:

- לכתוב את המילה בכתב דפוס.
- לכתוב את המילה בכתב דפוס כפול.
- ניתן לכתוב בכתב כפול, לגזור את האותיות ולהדביק נייר צלופן משני צידיו - כל צד בצבע שונה.
- על הטיפה לכתוב מילה שלמה, לגזור או לכתוב או להדביק אותיות מנייר שונה.
- לחורר כל טיפה ולקשור לענף או לשיפודים.

חנוכה

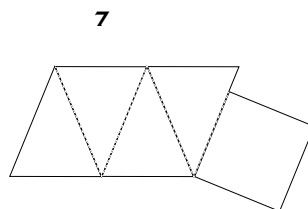
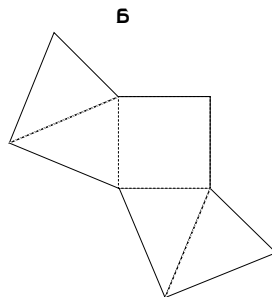
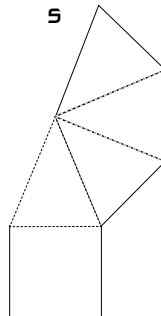
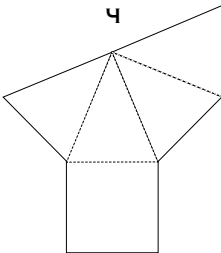
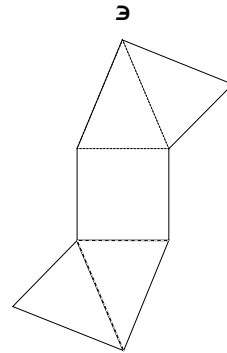
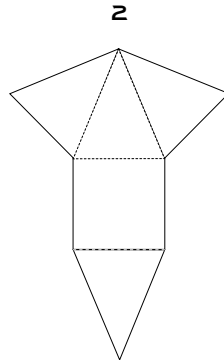
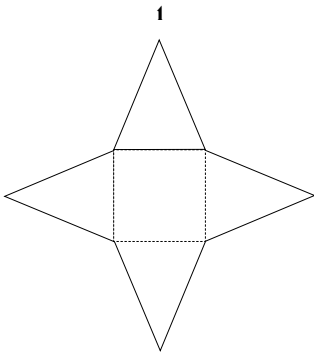
1. על חודו של סביבון

החומרים:

- בריסטולים בגדלים לפי הצורך לפי התפקוד של הסביבון.

אפשרויות:

- שקית למילוי דמי חנוכה.
- סביבון למשחק מבריסטול.
- תערוכת סביבונים.
- אוסף סביבונים מניירות שונים בצבעים שונים.
- לקישוט החדר.

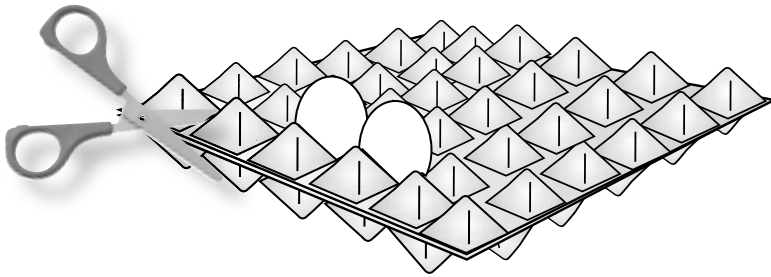
האותיות על גבי הסביבון

- לכתוב בחומרי כתיבה שונים.
- הדבקת אותיות מחומרים שונים על הסביבון.
- גזירת האותיות מגוף הסביבון והדבקת צלופן בגוונים שונים בחלק הפנימי של הסביבון.

2. סביבונים מתכנית ביצים

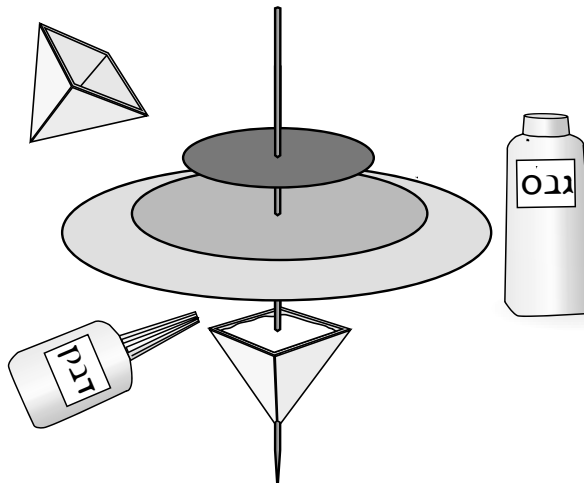
החומרים:

- תבניות ביצים.
- גבס.
- צבעי גואש.
- צבעי פולכרום.
- שיפודים.
- דבק פלסטי.
- עיגולי בריסטול בגדלים שונים.

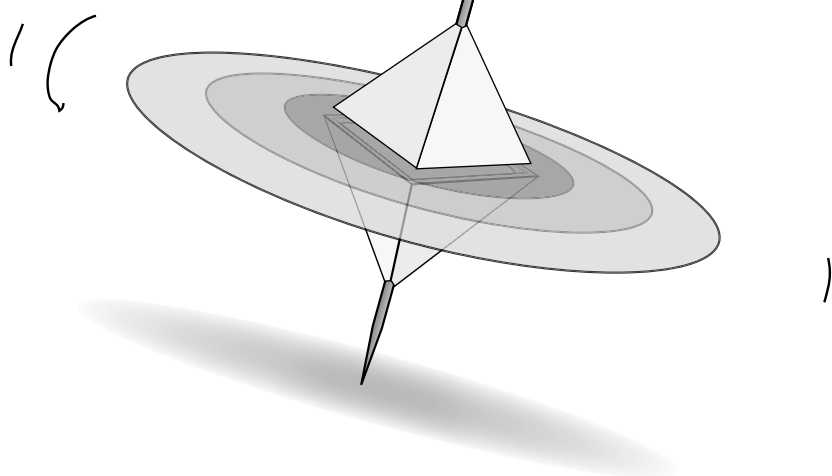
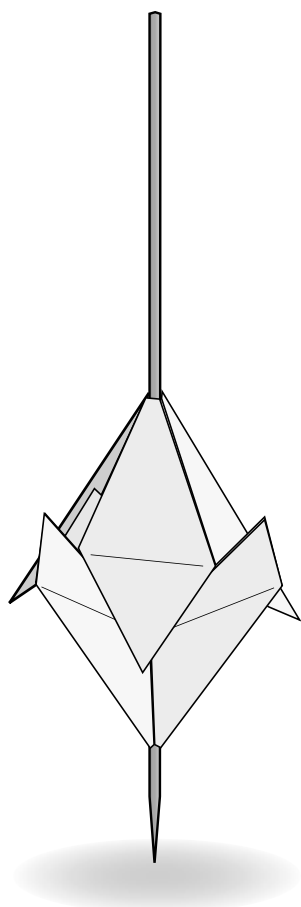
אופן ההכנה:

- חותכים את תבניות הביצים בצורת משולש וממלאים את המשולש בגבס ונועצים בו שיפוד.
- מורחים דבק ועליו מלבישים עיגולים - הגדולים בקוטר 3 ס"מ ועליו עיגול בקוטר 2 ס"מ ומעליו עיגול בקוטר 1 ס"מ.
- העיגולים יהיו מקושטים בצבעי פולכרום צבעוני ככול שניתן, כך שמסובבים את הסביבון מתקבלים צבעים שונים.
- אחר כך מלבישים את המשולש השני לתוך השיפוד, צובעים רק את התבנית בצבעי גואש ומייבשים כחצי שעה.

לגיוון:

- לגזור את תבנית הביצים כך שתיווצר חתיכה גלית עם 4 קודקודים.
- בגביע אחד ממלאים גבס והשני ללא גבס כך ששני הגביעים משתלבים זה בזה ונוצרים 8 קודקודים.
- נועצים את השיפוד וצובעים.

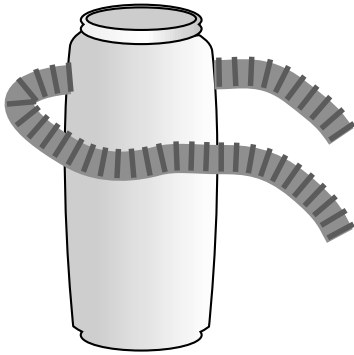

3. כדים לחנוכה

כד שמן להדלקת נרות חנוכה

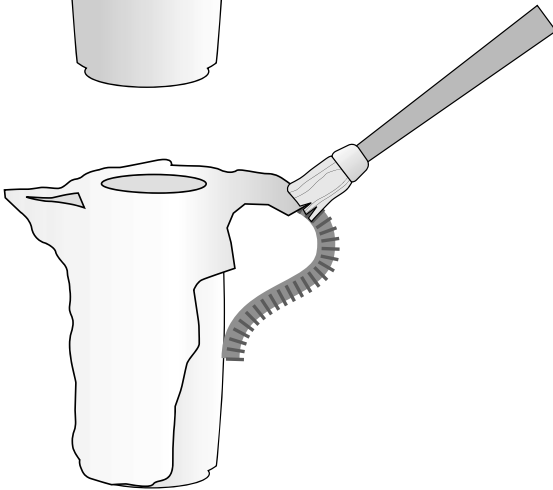
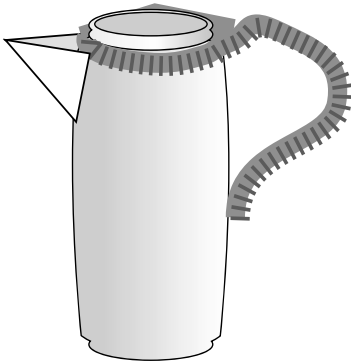
החומרים:

- מיכל של מעדן ריק.
- מנקה מקטרת.
- אבני חן או צדפים (לא הכרחי).
- חתיכת בריסטול לבן.
- טיט אקרילי.

אופן ההכנה:

- מלפפים סביב הכלי את מנקה המקטרת ומשאירים ידית.
- גוזרים מהבריסטול משולש ומדביקים כפיה לכד.
- מצפים את הכל בטיט אקרילי ומקשטים באבני חן (יש להמתין לייבוש הטיט כ-48 שעות).

4. חנוכיות מטיט אקרילי

- ניתן לקחת מוט מתכת, לצפות אותו בטיט אקרילי ולנעוץ בו בתי נר.
- לגיוון ניתן לקחת אריח, לצפות בטיט אקרילי ולנעוץ בו בתי נר.
- כמו כן ניתן לקחת כל משטח אחר שאינו דליק, לצפות בטיט אקרילי, לקשט בחרוזי זכוכית / אבני חן / צדפים, לנעוץ במשטח בתי נר - והרי מגוון חנוכיות.
- יש לייבש כ-48 שעות.

חומר אור-קולי

חנוכה

סרטי וידיאו (המצויים במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- **לאור הנרות** - (יסודי וחט"ב) - 300 (כ.ר.), 227 (א), 24 - סיפור מלחמת המכבים מופיע בסרט בצילומי ציורים בשיטת האנימציה - עותק אחד של הסרט בשפה האמהרית (בהפקת נהורה).
- **פירסומי ניסא** (יסודי) - 183 (כ.ר.), 25 - חנוכה: פירסום הנס מתבטא בהדלקת נרות חנוכה; הדינים והמנהגים הקשורים בחג (מהסידרה "קשת וענף").
- **החשמונאים** - (יסודי) - 183 (כ.ר.), 25 - הרקע ההיסטורי של חג החנוכה (מהסידרה "קשת וענף").
- **חנוכה - מבט אל העבר** - (על-יסודי) - 329, 534 - מהדורה דמיונית של "מבט לחדשות" מתקופת החשמונאים.
- **חנוכה - חג דתי וחג לאומי** - (על-יסודי) - 536 - דיון בהשתתפות הרב יואל בן נון והסופר יורם קניוק (מהסידרה "שבעים פנים").
- **Hanuka Show** (אנגלית) - (הגיל הרך) - 241 - תוכנית במתכונת "רחוב סומסום" לחנוכה.
- **אורות** - (כל הגילים) - 30, 173 (ר), 390 - סרט אנימציה, המתאר, בשילוב של היסטוריה ואגדה, את סיפור חנוכה ולקחיה לדורות.
- **המכבים** - 502 (ר) (בהפקת גשר).
- **היום השמיני** - 66 (אנג), 535 (ר) - ברקע הסרט ויכוח בין בעל לאשתו אם להכניס את בנם לבריתו של אברהם אבינו.
- **חגים ומצוות** - 193 (ר) - שבת, כשרות, חנוכה, שופר, מזוזה, תפילין, בהפקת הסוכנות היהודית.
- **חידון** - 239 - בנושא הגבורה היהודית לחנוכה (מתוכנית "פיצוחים").
- **Hanuka** - 287 (אנגלית) - הרקע ההיסטורי של חג החנוכה - דינים, מנהגים ושירים.
- **חנוכה** - 879 - (מסידרת "פרפר נחמד").
- **חנוכה** - 882 - חג מדליק (מסידרת "פרפר נחמד").
- **חנוכה שמח עם אריאלה סביר** - 988 - שירי ילדים.
- **כד השמן של עזריה** - 1117 - תיאטרון בובות של נעה אריאל מספר את סיפורו של ילד בתקופת החשמונאים - אולפני אתרוג.

קישורים לאתרים ברשת לחנוכה

ראה אתר האגף

<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/toranit/haverimlareshet/chageyisrael/chanukah.htm>

מקורות קצרים

<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/toranit/mekorotnose/moadim/chanukah.htm>

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

2040	- מרד החשמונאים.
2125, 2091	- יהודה המכבי כובש את ירושלים.
2092	- מירושלים לתקוע.
2267	- מאתיופיה לישראל - מסורת חגי ישראל באמהרית.
2261	- מעשה במנורה - תיאור עבודת יום יום במקדש (ע"פ הרמב"ם) בהפקת תלמוד תורה נחלה
2285	- Debbie Friedman - Miracles & Wonders
2392	- שירי חנוכה - מחרוזת שירים לילדים.

שקופיות (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

חנוכיות - (משרד החינוך)

3006	- חג החנוכה
3007	- חנוכה בקהילות ישראל (זאב רדובן).
3029	- ארץ ישראל תחת שלטון יוון ותקופת החשמונאים (זאב רדובן).

שקופיות + קלטות

3014	- חנוכה (בהפקת גנוט, מפעלי נתן מירון).
------	--

פתרונות לתשבץ מרחשוון-כסלו

פ	ק	ר	י	ת	א	ר	ב	ע	ב
ח	ג	ר	ח	ל	א	מ	נ	ו	פ
ר	ב	ד	מ	ת	נ	מ	ר	ז	
מ	ר	י	נ	ו	ב	ה	ל	ו	א
ע	ת	א	כ	ס	א	ה	א	ה	
ר	מ	א	א	ת	ט	פ	ב	ל	ו
ת	ב	א	ר	ל	ח	י	א	י	ד
ה	מ	ד	י	ב	ע	מ	ש	ה	
מ	י	מ	ה	ח	ר	מ	ה	א	מ
כ	ת	י	מ	ר	ו	נ	ש	ל	ו
פ	ר	ו	מ	י	נ	ו	י	ר	כ
ל	ת	מ	נ	ע	ח	ו	ב	ש	ב
ה	ב	ר	כ	ה	ח	ב	נ	ע	מ
ו	מ	ג	ד	ל	ב	ב	ל	ש	
ב	ר	ו	ש	פ	ו	כ	י	ע	ק
א	י	ל	ב	נ	מ	ל	כ	ב	ה

פתרונות

חידון פסוק פסוק

גשם נדבות תניף אלהים (תהילים סח, י).

חידון הוא-היא

1. ברק - רבקה
2. מרי - מרים
3. חנוך - חנוכה

מדברי חכמים

1. בבראשית רבה יג נאמר ר' חייא בר אבא אמר : גדולה גבורת גשמים מתחיית המתים שתחיית המתים לאדם וזו לאדם ולבהמה. תחיית המתים לישראל וזו לישראל ולאומות העולם וכך גם בגמרא בתענית. אמר רב אבהו : גדול יום הגשמים מתחיית המתים, שאלו תחיית המתים לצדיקים ואלו גשמים בין לצדיקים ובין לרשעים.

2. בתלמוד מסופר: תניא אמר רבי יוסי - תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסים בלילי פסחים שלחו לו חכמים: אלמלא תודוס אתה גוזרני עליך נידוי שאתה מאכיל את ישראל קודשים בחוץ.

חנוכות עולם

- א. ההכנות של דוד המלך (המכונה טוב רעי) לבנות הבית (ראה מזמור ל, ב).
- ב. חנוכת בית הראשון שבנה שלמה (מלכים א, ז-ח; דברי הימים א, ז).
- ג. חנוכת עולי הגולה (עזרא ו יב-יג).

מן המקרא

- 1) ויקרא אסא אל ה' אלהיו ויאמר ה' אין עמד לעזר בין רב לאין כח... (דברי הימים ב, יד, יט) ועיין גם שמואל א, יד-ו).
- 2) חזקיהו לפני מלחמתו עם אשור: עמו זרוע בשר ועמנו ה' אלוהינו לעזרנו ולהלחם מלחמתינו (דברי הימים ב, לב ח).
- 3) על הנס של הבראת חזקיהו.

תפזורת מונחי חנוכה

א. הספד, תענית	י. כן
ב. ברכה	יא. הדלקה
ג. אחד	יב. לא
ד. רשות הרבים	יג. לא
ה. חצי	יד. שמיני
ו. פת, פירות	טו. גדולים
ז. כל	טז. יהודים
ח. חרס	יז. חנוכה
ט. כל	יח. כן. רק בלילה הראשון.

